

NOVÉ OBZORY

ROČNÍK 1982

ČASOPIS PRO ČESKOU NÁRODNÍ A DUCHOVNÍ OBNOVU

5

REVUE POUR LE RENOUVEAU NATIONAL ET SPIRITUEL TCHIQUE

REVIEW FOR THE CZECH NATIONAL AND SPIRITUAL RENEWAL

ZEITSCHRIFT FÜR TSCHECHISCHE NATIONALE UND GEISTIGE ERNEUERUNG

ANNÉE 1982 N.5 — JAHRGANG 1982 Nr.5 — YEAR 1982 Nr.5

NOVÉ OBZORY

OBSAH

Editorial	1
Úvodem, Mikuláš Lobkowicz	3
Poučení z polských událostí, Alexander Solženicyn	4
Z dopisu z Oregonu, USA	6
Problémy a otázky současného katolicismu v ČSSR, Antonín Kratochvíl	10
Černá Madona čenstochovská, Josef Mana	20
Lidská práce, Stanislav Hoffrek	22
Eln Plädoyer für Böhmen, Rudolf Hilf	27
Souhrn	31
Sudetská balada, Cassius	33
Doslov Jana Beneše	34
Balada o věrném vasalu, Zdeněk Spilka	35
Vzkříšení ve světě zmítaném strachem, Jan Pavel II.	36
Tři glosy k vydání Zahradníckovy sbírky „Dům strachu“, Rio Preisner	39
Žalm, Jan Zahradníček	40
Úryvek z „Básně o Krveprolití“, A.F. Valladarez	41
Šatlava Karibiku: Pracovní tábory a věznice na Kubě	42
Nad úmrtím Dr. Aloise Rozehnal, Adolf Klimek	43
In memoriam Zdeněk Kalista, Jaroslav Dresler	46
Proces s českými spisovateli před 30 lety, Jaroslav Dresler	47
Postoj u Grandu, Jan Beneš	49
Sletové črty, Felix Uhl	55
Prohlášení IV. valného sjezdu čl. sokolstva v zahraničí	58
Stát, kde vládne právní řád, se nedá nikým vydírat	60

**HLEDÁME NOVÉ AUTORY
NAPIŠTE NÁM!
TĚŠÍME SE NA SPOLUPRÁCI**

**Prispějte k dalšímu rozšiřování NOVÝCH OBZORŮ!
Pošlete adresy přátel a známých!**

EDITORIAL

V první polovině tohoto roku nás opustili navždy dva významní přátelé a spolupracovníci: Dr. Bohdan Chudoba a Dr. Alois Rozehnal, poslanci posledního svobodně voleného parlamentu. Dr. Adolf Klimek se zabývá nejen vzpomínkou na svého nejbližšího přítele, nýbrž nás současně seznamuje s dosud málo známou Rozehnalovou činností v USA. Dr. Bohdanu Chudobovi, jistě dobře známému všem našim čtenářům, věnujeme patřičnou posmrtnou vzpomínku z pera jednoho z jeho dobrých přátel a bývalých spolupracovníků v příštím čísle.

„Čechy krásné, Čechy mé, duše má se touhou pne ...“ nebo „Krásný vzhled je na ten boží svět ...“ – to byly písně, jimž jsme se učili už v obecné škole. Nejen naše generace v první republice, ale i naše rodiče v tom „protičeském“ a „národy utlačujícím“ rakouském mocnářství. To byla ještě láska k vlasti, vštěpovaná do našich srdcí panem učitelem ve městě nebo panem řídícím ve dvou-či trojtřídce někde na vesnici. Jaký to protiklad ke „Kupředu levá ...“ nebo „..prapory revoluce po celém světě rozvinem!“ Tato láska k naší otčině překonala Mnichov, Protektorát, Únor 48 i Srpen 68 a provázela nás do exilu, kde se ještě více utužila. To jsem znovu pocítil na červencovém vídeňském sletu a radoval se z toho, že celý demokratický exil našel v této lásce svého společného jmenovatele a smýšlí sjednoceně tak, jak to vyjadřuje provolání IV. valného shromáždění čl. sokolstva v zahraničí, které rád i v tomto čísle otiskujeme.

Boj za svobodu milované vlasti, odpor k okupantům a jejich nohsledům, těmto poturčencům horších Turků, jakož i k těm, kteří pomáhali porobu našeho národa uskutečnit, potom se dlouhá léta vyhřívali na výsluní své „rodné strany“ a dnes, v exilu, kam se dostali jen proto, že vsadili na špatnou kartu, se i nadále snaží usurpovat si právo mluvčích našeho nesvobodného lidu. Politování těch, kdož s nimi v exilu mnohdy naivně obcují anebo jim dokonce se stejnou naivitou plojharovsky posluhují. A opovržení těmi, kdož si už „upravili“ nebo ještě „upravují“ svůj poměr ke komunistickému režimu nebo i jinak koketují s Prahou. Tyto typy se dostaly do exilu omylem. Určitě ne pro své přesvědčení nebo pronásledování. Ne totiž my v exilu, nýbrž Praha by si měla upravit svůj poměr k nám! Trochu se přiučit u velkorysejších a inteligentnějších Maďarů nebo Poláků.

Touhu po těch krásných Čechách a Morávce milé však pocíťují i ti, kdož rovněž mohli jednou tuto zemi nazývat svou vlastí, tj. obyvatelé jiných národností, mezi nimiž bylo mnoho nevinně hozeno do jednoho pytle s pravými viníky a slepě, neprávem vyhnáno. Prof. Hilf se snaží ve svém příspěvku „Ein Plädoyer für Böhmen“ rozebrat a vysvětlit příčinu celé situace a nalézt nějaké řešení. Otiskujeme článek v původním znění, aby ho mohla číst i druhá zainteresovaná strana. Český souhrn není sice tak výrazný, ale jistě srozumitelný všem, kdož jsou dobré vůle. Zatvrzelá srdce, fanatikové a šovinisté to stejně číst nebudou, ale jim to též není určeno.

Zatýkáni, perzekuci kněží a křesťanů v ČSSR je nutno chápat jako novou protinaboženskou vlnu v celé východní Evropě, diktovanou a organizovanou Moskvou. V ČSSR jsou pronásledováni a uvězněni katoličtí kněží a zbylí příslušníci řádů, v Sovětském svazu baptisté, hlavně ženy /Kosoresova, Rytikova, Bondarova, Vilčinskaja, Judinceva atd./ v Rumunsku pravoslavní kněží /Calciu/. Policejní prohlídky a zabavování náboženských předmětů v katolických starobincích /ČSSR/, v kláštorech a farách /Počajev SSSR/, bourání kostelů /baptistický kostel v ulici Mihai Bravu v Bukurešti/. To je komunistická papírová náboženská svoboda. Také v Polsku signalizuje člen politbyra Albin Sivak nový, proticírkevní nástup strany. 25.5.1982 píše mimo jiné v pražské *!!! „Práci“*: „... katolická církev podporovala subverzivní činnost Solidarity“ a „církev byla vždy na straně nepřátel lidu a nikdy nepodporovala boj pracujících ...“. Poláci sice neberou láskou k alkoholu známého a na vzdělání chudého Síváka příliš vážně, ale jeho slova nelze přeslechnout. Nemohlo by to být poselstvím Kremlu? Vždyť i v ČSSR to začalo jednotlivými osočováním a výtky!

Tisíce politických vězňů, mezi nimi mnoho pro své křesťanské přesvědčení, ve více než 70ti věznicích a pracovních táborech na Kubě, dokumentují jasně nejen vojenskou, ale především politickou a tzv. „kulturně-sociální“ orientaci Fidela Castra, snažícího se hrát roli mluvčího neutrálních států. Povoláním lékař, jistě ale ne lidumil. Armando F. Valladarez Pérez, křesťanský básník, malíř a sochař, úpí už od r. 1960, kdy byl ve věku 23 let zatčen a odsouzen na 30 let, ve vězení Combinado del Este. Těžce nemocen, upoután jen na vozík pro invalidy, nenašel dosud nikdy milost kubánského komunistického režimu, ani při poslední amnestii před 3 roky. Jeho z vězení propašované sbírky básní „Desde mi silla“ /„Z mého invalidního vozíku“/, „Vězení v Boniato“ nebo „Báseň o krveprolití“ svědčí o hluboké a nezlomné křesťanské víře tohoto hrdiny-mučedníka. Ve svém posledním motáku z r. 1979, určeném příteli ve Stockholmu, píše: „Jednoho dne vyjdou i tato všechna barbarství, vraždy a mučení na denní světlo. Krev a slzy umučených dopadnou také na svědomí těch, kdož se svým mlčením spojili s vrahy Ježíše Krista.“

Poslapávání základních lidských práv, teror a rabijáctví všeho druhu: komunistická „demokracie“. Běda však, páchne-li se jen špendlíkem do rudého hnízda! To je pak zoufalý křik a nekonečné lání z Moskvy – okamžité světový kravál. Ač se toto divadlo skoro pravidelně opakuje, svobodný svět mlčky přihlíží, čučí, někdy dokonce tleská a stále znovu si kupuje vstupenky. Někteří dokonce spoluúčinkují co by statisté, tak dlouho, až sami zmizí v propadlísti. To nemůže pochopit ani Solženicyn, ani jeho ruští přátelé na Západě, a vůbec všichni, kdož ten „sovětský ráj na zemi“ zažili na vlastní kůži. Sytý hladověmu nevěří, kdo se sám nespálil, hraje si s ohněm i nadále. I Andrej Sacharov ve svém dopise z 30.3.82., určeném ruským vědcům, pranýřuje nespravedlivost a tvrdost sovětských úřadů vůči občanům, dovolujícím si být i jen trochu svobodně kritiky. A bojí se, že represálie, postihující pak tyto po svobodě toužící lidi, pomalu vyústí do forem stalinské éry.

ÚVODEM

Nejvíce zdrcující událostí, která ukončila „pražské jaro“ nebyl příchod Rudé armády. Přepadení armádou, která je v přesile, působí sice hořce a poníží, ale není hanbou, ani pro jednotlivce v přepadené zemi, ani celonárodní. Daleko bolestnější byla však ta skutečnost, že po určité době, během níž převážná většina celého národa se snažila vymanit se ze sovětského ujařmení a vůbec se zbavit komunismu, se přece jen našel dostačující počet osob, ochotných sloužit Sovětům. Z počátku jistě ne více než 3 až 4 procenta, k nimž se během vývoje událostí po srpnu 1968 pak přidal ještě asi stejný počet dalších oportunistů. To úplně postačilo znovu nastolit, lépe řečeno udržet, starý systém, bez ohledu na dřívější jásot nad „komunismem s lidskou tvář“. Pražské jaro vyvolalo sice veliké nadšení, ale v podstatě nic nezměnilo. Propadne-li totiž nějaká země komunismu, stačí už jen několik málo osob, aby tento systém pak udržovaly. Nakonec není ani třeba, aby se sovětská armáda v dotyčné zemi dále zdržovala. Těch několik pochopů už na tu „normalizaci“ stačí, zejména, jsou-li dostatečně bezohlední a tvrdí.

V Polsku prožíváme už přes půl roku podobnou situaci. Zdálo se, že celý polský národ jde s Leškem Walesou a Solidárností. Pan Jaruzelski je však mohl odstranit, jako kdyby bývali vůbec nebyli. Neboť on se totiž mohl opřít o něco, co Solidárnost neměla: souhlas, nátlak a moc Sovětského svazu.

Svět opět zchudnul o jednu další naději. Je ovšem nutné se ptát, zda tento svět a hlavně celý svobodný Západ, si z toho vzal nějaké ponaučení. Jako během pražského jara 1968, tak i při vývoji situace v Polsku si lidé na Západě dělali různé iluze. Přitom ale opět nepochopili, co vlastně komunismus vůbec je. Znovu nepoznali, co snad jednou – možná až příliš pozdě – přece jen zjistí, že Sověti a jejich nádeníci nejsou jako všichni ostatní lidé: že totiž nemají ani špetku slušnosti a že jejich ideologie, nebo v případě, že tato už začne ztrácet na své přitažlivosti, prostě jejich pud sebezáchovy je zprošťuje veškerých morálních ohledů a povinností.

Alexander Solženicyn se znovu pokusil probudit svědomí Západu. Pohodlný, samolibý, morálně se rozpadající Západ, který, jak se zdá, dosud nepochopil, že svobodu je nutno bránit na všech frontách, však jeho mocné volání skoro přeslechl. Možná, že ale přece jen zbývá trochu naděje a sice v tom, že právě ten, jenž k nám z tohoto Ruska přišel, si bezostyšně troufá všechno tak přímo a otevřeně označit a jmenovat pravým jménem, vyjádřit celou pravdu.

Otiskujeme jeho text bez dalšího komentáře neboť je dostatečně jasný. Doufejme, že nebude oslyšen, nýbrž že přinese svůj pravý účinek: důrazné napomenutí Západu a útěchu těm, kdož trpí pod komunistickým jhem. A naději, že Západ, kde pší tyto řádky, přece konečně jednou procitne.

MIKULÁŠ L O B K O W I C Z

POUČENÍ Z POLSKÝCH UDÁLOSTÍ

Jaké poučení plyne z polských prosincových událostí? Za posledních 65 let dostal svět jistě aspoň 40 krát – více či méně jasně – tutéž lekci. A ve všech 40 případech se západní mudrci vynasnažili nevzít ji na vědomí, nepochopit ji, nebo ji překroutit. A což teprve dnešní komentáře! Od naivního rozhořčení, že Západ má pokažené Vánoce /s podobnými názory mi přišel jeden anglický deník/ až po fantastické předludy, že se v Polsku vynořila vojenská junta latinskoamerického typu, a že vytlačila oslabenou komunistickou stranu. Jen to zkuste vytlačit komunistickou stranu, když je u moci! Kdy, kde a komu se to podařilo?

A jak si to především vysvětlují? Zasáhla vnější síla: „Kremľ donuti Jaruzelského“. Ale je vnější zásah Kremlu dostatečným vysvětlením? Přece i sovětská armáda, ba i sovětská čelkistá jsou „donucováni“, znamená to tedy, že jsou nevinní? Pak ale také my, lidé žijící pod sovětským režimem, jsme nevinní, vždyť i nás „donucoval“ Kreml, už od roku 1918: Čekou, popravami, potopením lodí naložených živými lidmi, koncentračními tábory pro milióny osob, vyhlazením obyvatelstva v rozměrech, které světové dějiny dosud nepoznaly. A mohli bychom také docela popravdě poukázat na to, že Kreml se zpočátku s oblibou opíral o vnější sílu: stanicům všlečných zajatců z 1. světové války byla dána možnost řídit v cizí zemi. Komunismus pochopitelně nikdy neváhá opřít se o vnější moc. Je však nedůstojným sebeklamem považovat to za dostačující vysvětlení. Jestliže se komunismus zabydlil v Rusku, na Kubě nebo v Etiopii, stalo se tak proto, že se v těchto zemích našlo dost vlastních dobrovolníků k provádění katovského díla, a že zbytek národa nebyl s to klást jim náležitý odpor. A vinu mají všichni, kromě těch, kdo zahynuli při odporu.

„Kreml donutil“? Budiž. Ale proč se mu podřídili Jaruzelský, polské milice i polská armáda? Jak se tak rychle mohlo najít víc než půl miliónu katovských pacholků? Mezi čtyřiceti předchozími lekcemi vyniká polská lecke svou obzvláštní zřejmostí, protože tu máme co dělat s národem nad všechny jiné příkladným soudržností, jednotou, stmelenou náboženským a národním cítěním, takže se zdálo, že nic by ho nemohlo rozštěpit; a přece i v něm se najde potřebný počet komunistických pacholků. A mezi Poláky, kteří se dnes rozhořčují, někteří možná sami přispěli k vyhlazení národní armády. A podobně mezi oběťmi v Praze v roce 1968 lze najít nemálo těch, kdo s nadšením budovali komunismus už v pětáctýřicátém roce a pohrdali těmi, kdo uprchli ze Sovětského svazu.

Taková je to tedy lecke! Nebezpečí, které ohrožuje lidstvo 20. století, nespočívá v jednotlivých zemích, v jednotlivých národech či v jednotlivých politických představitelích, nýbrž v komunismu, který je zlem světových rozměrů. Komunismus už 65 let téměř bez překážek vítězně pochoduje světem; a není jediné země v Evropě, která by mu nebyla ochotna dodat potřebný počet katů a potom se před ním celá pokorit. Dnešní NSR? Ta už se skoro plazí po břiše před komunismem, ani není třeba zvat kádry z NDR. Dnešní Francie? Už dávno tam strana, pro níž hlasují

milióny voličů, dává nepokrytě najevo svůj záměr dodat nutné kádry. A víc než dost – rozhodně víc než v Polsku – se jich najde v Itálii, Španělsku a Velké Británii.

Nové není v tom, že „Kreml donutil“, ale v tom, že my všichni, že celé lidstvo ve své duchovní slabosti se nechá vehnat do komunistického hrobu. Jak snadno se dnes vyjadřují opožděné sympatie Polsku a plamenné naděje, že se zbaví jařma a zastaví postup komunismu v Evropě. Ale proč tedy v roce 1946 západní spojenci tak lehkomyslně strčili Polsko /a Bulharsko a Rumunsko atd. atd./ do komunistického chřtánu? A co je nového na okupaci Afganistánu, když Trocký na vrcholu své moci napsal, že „cesta do Berlína vede přes Afganistán“, a když Lenin už ve Švýcarsku ve svém programu z roku 1915 naplánoval vpád své revoluční armády /která tehdy ještě neexistovala/ do Indie?

Ano, světový komunismus představuje vždycky vnější sílu, a to ve vztahu ke všem národům. Polská lekce to ukazuje zvlášť názorně, protože dokonce i Polsko se svým zanícením pro svobodu, s plamenným bojem celého národa o nezávislost, i toto Polsko, nejcelistvější a nejsjednocenější národ v Evropě, utrpělo porážku. Žádná západoevropská země nesoustředila takovou schopnost odporu. A tak polský prosinec zní jako smuteční pochod té Evropy, která od roku 1918 až do roku 1981 nebyla schopna pochopit stupeň nebezpečí, které ohrožuje právě ji.

Stalo se módou uspávat se dnes též, že „komunistická ideologie je mrtvá“, že utrpěla katastrofální porážku. Ó, ta zkvětá ještě natolik, že to stačí k podrobení celého světa, k čemuž také směřuje. Za současné události nesou odpovědnost spolu s Brežněvem a Jaruzelským také Deng Xiaoping, Pol Pot, Castro, představitelé Nicaragui, ba i Berlinguer a Carrillo. Ano, i ti, i když veřejně protestují. Je to přece jejich ideologie, která těžkou botou drtí Polsko, právě ona! A tato ideologie, příznějme si, není cizí ani socialistům, kteří, pravda, důrazně protestují: vždyť ideologie každého socialismu je založena na donucovacích zásadách státu. Nemylně se: Solidarita se naprosto neinspirovala socialismem, nýbrž křesťanstvím.

Ideologie že je mrtvá? Ještě než zemře, dokáže zničit a dobýt celý Západ a vysát jeho krev. Komunistická ideologie je nepřirozená metafyzická síla, která působí jakoby proti zákonům fyziky, ekonomie a sociologie. Místo aby se s přirozenou nutností rozpadla, vítězí díky slabosti Západu. Komunistická ideologie může přežít ještě i Sovětský svaz i komunistickou Čínu: najde ještě jinde na Zemi úrodnou půdu. Západ už 65 let naklání vážky stále na jednu stranu: k svému pádu a ujařmení. Již několik pokolení Evropanů si žije v pohodlí, zatímco na východ od Bugy desítky miliónů lidí byly zabitý a vyhlazovány. A tak i dnes se hrnou duchovně pomatení evropští pacifisté, aby podrazili nohy Spojeným státům, které možná chtějí vzdorovat. Evropa už nevěří sama v sebe, ale jen ve vnější zákrok – v úspěch mlhavých vyjednávání s komunisty.

Ale tyhle duchovně zbloudilé duše se zázraku nedočkají. Vyjednávání s komunismem nikdy k ničemu nevedla; vždycky skončila porážkou Západu. /Existují dvě zjevné výjimky: Rakousko – osobní reakce planety./ Všechna vyjednávání, od Janova /1922/ přes Jaltu a Helsinky až po dnešní Ženevu, skončila podvedením Západu a výhrou komunistů. I dnešní naděje jsou plané. Západní demokracie křečovitě lpí na iluzích.

Je zaslepeností věřit ve spásanosnost vyjednávání s protivníkem, který nemá srdce, když Západ trpí slabostí v samotném základě, jako následek třístaletého vývoje Evropy. Nynější západní společnost propadá stále víc a víc konzumentství, nespokojenosti v práci, hédonismu; s narušenými rodinami, narkomaníí, ateismem a ochromená terorismem vyčerpala svou životní sílu, ztratila duchovní zdraví – v takovém stavu nemůže přežít.

A socialismus není řešením, je to jen jiná podoba téže nemoci. Ano, podrobené národy se tu a tam ještě pokusí vzbouřit, dobudou někdy úspěchů zaplacených krví; ale jestliže Západ spoléhá jediné na tohle, jako dnes, pak jde vstříc záhubě. Naděje všeho života na zemi mohou být pouze vnitřní: v upevnění vlastního ducha a v prosazení živých hodnot.

31.12.1981.

Přeložil Miroslav Novák

Upravil Rio Preisner

Uveřejněno se souhlasem autora zástupce

Z DOPISU Z OREGONU / U S A /

... Morální základna v této zemi je silně otřesena a nese následky! Mnoho mladých i starších jsou na jedech, nezodpovědní a hnusní v chování. Země je tím zamořena jako rakovinou a kšeftaři s lidskými životy si jen cpou kapsy z pornografických časopisů, jedů a lumpáren, které již do nebe volají. Máme silného a dobrého muže za prezidenta, který dělá co může, dej Bůh, aby měl možnost alespoň něco učinit z pozice svého úřadu! Víím, že se Ti to zamlouvalo v záp. Berlíně, když stoje jednou nohou na rudém území, otevřeně a chlapsky prohlásil, že „tato zeď je ohavná a to, co je za ní, ještě ohavnější“!

Pár prostých slov, která byla pronesena prezidentem Spojených států jedno pokolení opožděně, ale i tak sláva jemu a Boží požehnání! Počítám ho s papežem Janem Pavlem II. /Karlolem Wojtylou/ a Alex. Solženicynem za nejlepší trojici v dnešním zdivočelém světě! ...

Upozornění redakce:

Diskusní příspěvek Miroslava Nováka „Historický materialismus a křesťanství“, jehož první část vyšla v č.2/3 našeho časopisu, je značně dlouhý a musel by být publikován jen postupně, na pokračování. Proto jsme se rozhodli uveřejnit ho celý najednou ve formě zvláštního výtisku, který bude přiložen k jednomu z příštích čísel.

KDYŽ MYSLÍM NA EVROPU ...

Jméno a pojem Evropa se staly symbolem sebeuvědomění tohoto semikontinentu v epoše Karla Velikého, tedy v nedůlném vztahu k duchovně mocenskému útvaru zvanému Svatá říše římská. Vždyť to byla politická forma říše, na niž se v dějinách vázal proces sebeuvědomění určité lidské komunity, v jejích mezích – často hermeticky uzavřených – se utvářel politickocivilizační mikrokosmos vtiskující oně komunitě smysl: v ní samé a pro ni samu.

Svatá říše římská ovšem navazovala, jak říkáme, na tradice říše římských caesarů, indirektně zprostředkované přes Byzanc, v níž spatřovala cosi jako politickokulturní paradigma. Nicméně k vědomí vlastní svébytnosti dospělo toto imperium až v existenciální konfrontaci s arabským světem. Toto vědomí se ve své zralosti, dospělosti, manifestovalo katedrálami a teologickou sumou, v čase skrz naskrz inspirovaném eschatologicky.

V tomto imperiálním hájemství vznikala a zrála, nebo lépe: mohl jedině vzniknout a zrát i český stát. Myslím, že právě toto si uvědomoval jeho první skutečný státník, kníže Václav.

+ + +

Dnešní moderní Evropa je produkt rozpadu oně říše, bez níž vědomí Evropy jako duchovně politické entity by nebylo myslitelné. Je tedy dnešní Evropa jev vnitřně rozporný. Tento rozpor ovšem moderní Evropa musela překonat, aby vůbec ještě udržela jakéstkés vědomí své identity. Což se dělo usilovným a věru i krvavým zápasem o nahrazení identizujícího hájemství Svaté říše římské aspoň náhražkovými imperiálními útvary, do nichž by nová, moderní Evropa mohla promítnout svou totožnost. Povstal racionální, v sobě uzavřený kosmos imperia francouzského, směřujícího skoro logicky k Francouzské revoluci, vzniklo pragmaticky terestriální imperium britské, po ztroskotání revoluce Cromwellovy, dvě říše, které mohly duchovně politicky dovršit svou formu teprve totální anihilací posledních zbytků a připomínek původní a ryzí formy evropského sebeuvědomění: svatě říše římské /k níž možno počítat konec konců i dědictví říše španělské/. Likvidace Svaté říše římské vyžadovala však kromě nepřátel vnějších i nepřítelů vnitřního. Jeho podoba se začala rýsovat už v pokusech o mocenský absolutismus Hohenstaufů, výrazněji pak v kolaboraci Pruska s imperiálními zájmy britskými, poté francouzskými, aby nakonec dozrála v nezávislé, i když francouzským imperiálním duchem inspirované vzdorocísařství německé. Od chvíle, kdy evropský rozum dospěl – mluveno s Kantem – od osvícenství, tedy se pak na obou protilehlých horizontech téhle moderní Evropy vynořily dvě zcela nové imperiální formy: Spojené státy americké a okcidentalizované Rusko. První se vzápětí stala modelem nepochopené modernosti, druhá zvolna zrála do podoby nikoli moderní, nýbrž bytostně jiné.

Moderní Evropa – opakují – je produkt úsilí o překlenutí vnitřního rozporu po rozpadu původní, staré Evropy, úsilí, které zplodilo nikoli jednotnou Evropu, nýbrž dvě imperia, která tuto jednotu vtiskují moderní Evropě zvenčí: USA a Sověty.

+ + +

Pochybují, že by moderní Evropa byla s to sama o sobě dospět k jakékoli smysluplné jednotě. Dějiny moderní Evropy, zhruba od reformace, ukazují naopak, že nově vznikající evropská imperia – Francie, Anglie, Německo – byla ochotna se kdykoli spojit s kýmkoli – i s nájezdníky z asijského makrokontinentu – jen aby rozbila původní duchovně politickou celistvost Evropy. Obdobné lze říci také o hlavních duchovních trendech moderní Evropy: od reformace a antropocentrického humanismus přes v sobě uzavřený racionalismus až po jakobínský nacionalismus; svou podstatou to byla hnutí oddělující, tříštivá, jakkoli napovrch svazující. Jejich vnitřní rozpornost překlenula nakonec dialektika, která však zároveň ono sjednocující ohnisko položila mimo historický horizont Evropy do říše bytostně jiného.

Řekli jsem, že pochybují o možnosti dospět k smysluplné jednotě moderní Evropy vlastními silami, neznamena to, že by neexistovaly žádné pokusy jí dosáhnout. Za takové lze, myslím, považovat všechny snahy uskutečnit království boží na zemi – snahy Katarských, Albigenských, Adamitských přes husity až po anglické puritány, a také snahy dědiců těchto náboženských utopistů v organizacích jakobínů až po marxisty všech odstínů. Společně všem těmto pokusům jsou utopický program a cíl, z nichž plyne nejen radikální negace duchovního dědictví staré Evropy, ale také negace těch duchovně politických koncepcí moderní Evropy, v nichž ještě přežívají stopy staroevropského dědictví. Myslím tu v prvé řadě na angloamerickou demokracii, která nepochybě patří k nejcennějším plodům středověkého zápasu o bilanci mezi mocí světskou a mocí duchovní.

+ + +

A jaký je osud malého národa v Evropě? Řekl jsem už, že český stát mohl vzniknout a rozvíjet se pouze v hájemství Svaté říše římské, pokud se v ní zachovávala ona vzácná a snadno porušitelná rovnováha mezi mocí caesarskou a mocí papežskou, jinými slovy: pokud bylo možno vzdorovat, s pomocí křesťanství, zaprvé absolutizaci moci caesarské, a zadruhé utopickým snahám o instalaci pseudoduchovního, utopického království božího na zemi.

Mohou-li Čechy jako stát existovat smysluplně po rozpadu staré Evropy, tedy v nové, moderní Evropě – toť věru otázka. Experiment roku 1918 ukázal, že jako stát v protikladu k ostatním sousedům, opírající se o chimérické záruky moderních evropských imperií, existovat nemohou. Sporná zůstává však i koncepce Čech ve svazku středoevropských zemí, a to kromě jiného i proto, že tento svazek se nezdá mít už dějinnou šanci. Střední Evropa jako samostatná, významuplná etnita v moderní Evropě, se redukovala v pouhý abstraktní koncept, vznášející se v černém vakuu ahistoricity. K ironii dějin patří i skutečnost, že střední Evropa je vlastně sjednocena v podkřídli sovětského imperia; ovšem tak, že všechny pojmy „jednoty“, „kooperace“ atp. mají obsah bytostně jiný, který dosud není definován ani duchovně, ani politicky, ani kulturně, ani ekonomicky, a to bez ohledu na svou fundamentální kladnost či zápornost.

+ + +

Papež Jan Pavel II. vyhlásil svatého Cyrila a svatého Metoděje ruku v ruce se svatým Benediktem za patrony Evropy, a to tedy zřejmě v její dějinné duchovní celistvosti. Jenže dějiny Evropy jsou také, a zdá se, že převážně, dějinami rozpadu právě této duchovní i reálné celistvosti. Ba víc: jsou dějinami sebestrukce Evropy ve jménu tří tendencí, jež tuto celistvost lstivě suplují: zaprvé instalace protikladným evropských vzdorůříší s nárokem na sebeabsolutizaci, zadruhé uskutečnění utopických království božích na zemi, zásadně negujících dosavadní dějiny, hlavně evropské, a zatřetí tendence, v níž se obě předcházející jakoby syntetizují bytostně v jiný a cizí útvar světové říše totální negace skutečnosti, jako substrátu dějin.

Jaký vztah, ptám se, může mít moderní Evropa těchto tří tendencí k těmto třem světcům? Myslím si, že je to vztah odmítavější, ba lhostejnější, než třeba vztah Čechů ke svatému Václavovi. A lze se ptát i dále: jaký vztah má moderní Evropa k Bohu, nikoli k mrtvému Bohu filozofů, ale k Bohu Abraháma, Izáka, Jakuba, bez jehož milosti tyto tři nádherní světci nemohou zbla ničeho dosáhnout? Bůh však, jak víme, byl ochoten ušetřit města hřšných i pro zcela mizivou hrstku spravedlivých. Ostatně, od jisté doby se zejména v Evropě zdá zřejmé, že ten úchvatně krásný výběžek Asie zůstává miraculosně ušetřen jen kvůli těm několika neznámým tam žijícím světcům, o něž se ostatně opírají ve svém záchraném dle i svatý Benedikt i svatý Cyril a svatý Metoděj. V dle záchrany před čím vlastně? Před tím, co moderní Evropa sice jen převzala jako falešné spirituální dědictví z předevropské minulosti, ale co dovedla integrovat v sflu globálně destruktivní: před gnosí totiž, z jejíhož lůna v moderní Evropě vzešel bastard dialektiky, jež umožnila ono prastaré nevyvratitelné ne k stvoření skutečnosti světa a člověka vybavit reálnými prostředky a promítnout je do organizací operujících duchem i mečem, a odhodlaných toto ne konkretizovat aktem globální revoluce.

**DOKÁŽEME SI UDRŽET TENTO ČASOPIS
BEZ CIZÍCH VLIVŮ?**

**ANO, JESTLIŽE I VY PŘÍSPĚJETE NA TISKOVÝ FOND
A POMŮŽETE N O V Ě O B Z O R Y ROZŠÍŘOVAT**

JEN NEZÁVISLÝ ČASOPIS MŮŽE ŘÍKAT PLNOU PRAVDU

NAZAPOMĚŇTE VČAS OBNOVIT VAŠE PŘEDPLATNÉ!

PROBLÉMY A OTÁZKY SOUČASNÉHO KATOLICISMU V ČSSR /III/

/Dokončení z dvojčísla Nových obzorů č. 2-3/1981/

OBSAH

1. Představitelé čs. episkopátu v Římě
2. Dokument Charty 77 o současné situaci Církve
3. Persekuce řeholních řádů a jejich představitelů
4. Věznění a procesy
5. Tajná církev
6. Náboženská literatura
7. Zneužívání psychiatrie

1. „Ad limina apostolorum”

Představitelé čs. episkopátu v Římě

Ve dnech 10. až 19. března 1982 navštívili představitelé čs. episkopátu papeže Jana Pavla II., aby mu podali zprávu o situaci a vývoji ve svých diecézích. Tuto zprávu, která nese název „Ad limina apostolorum” /titul se nepřekládá a znamená asi tolik jako audience před stupněmi svatého stolce/, jsou povinni podávat římsko-katoličtí a řecko-katoličtí /uniátská/ biskupové každých pět let. Delegaci vedl český primas František kardinál Tomášek, dále v ní byli nitranský sídelní biskup Ján Pasztor, báňskobystrický sídelní biskup Jozef Feranec a apoštolští administrátoři arcidiecézí trnavské a olomoucké Julius Gábris a Josef Vrana. Pro kardinála Tomáška, který sám pravidelně dojíždí do Říma /neboť má funkci konzultora Kongregace pro katolickou výchovu a je členem Sekretariátu pro jednotu křesťanů/, to byla první společná návštěva se čtyřmi slovenskými a českými biskupy. Ostatní biskupové /dr. Karel Otčenášek, dr. Kajetán Matoušek a Ján Korec/, kterým vzal režim právo vykonávat biskupský úřad, se cesty do Vatikánu nesměli zúčastnit.^{1/}

Kardinál Tomášek byl naposledy ve Vatikánu v říjnu minulého roku, krátce před zahájením dosud největšího procesu proti českým kněžím a věřícím v poslední době, který se konal v Olomouci. Odsouzení – dva kněží a tři laikové – byli obviněni z rozšiřování a psaní náboženské, theologické a jiné nepovolené literatury. Podle zpráv

západních agentur ^{2/}papež Jan Pavel II. ve svém projevu k českým a slovenským biskupům zdůraznil nespokojenost a lítost nad tím, že většina diecézí v Československu /Litoměřice, Hradec Králové, České Budějovice, Brno, Spiš, Košice, Rožňava a řecko-katolické uniátské biskupství v Prešově/ zůstává stále neobsazená. Každá z diecézí, která nemá sdělného biskupa, časem upadá. Papež zdůraznil, že jako už jeho předchůdci, se ze všech sil a všemožně zasadí za to, aby tento nepřirozený stav byl skončen, neboť některá z biskupství jsou již dlouhá léta neobsazená.^{3/} Zároveň papež ve svém projevu poukázal na skutečnost, že Československo trpí citelným nedostatkem kněží, čímž je pochopitelně postižen i duchovní život věřících. Mnohé farnosti jsou již léta bez kněze a hrozí nebezpečí, že počet osiřelých farností bude i nadále stále vzrůstat.

Ve svém projevu Jan Pavel II. vyslovil oficiálně uznání oddaným a horlivým kněžím, kteří s velkými obětmi a za těžkých podmínek vykonávají své kněžské povinnosti, i když mnozí z nich jsou staří, těžce nemocní a přepracovaní. O to tragičtější je skutečnost – podle papežových slov – že v Československu není povolen dostatek seminářů, v nichž by budoucí boboslovci mohli pak zaplnit uvolněná místa.

V závěru svého projevu papež Jan Pavel II. se odvolal na dopis, který zaslal 13. prosince 1981 3a/ a ve kterém zdůraznil, že vyjadřuje plnou solidaritu především s mladými lidmi, kteří trpělivě čekají, kdy budou moci konečně dosáhnout svého cíle a stát se kněžství.^{4/}

V této souvislosti si všiml západoevropský tisk i otázky prorežimní katolické organizace *Pacem in terris*, která neusiluje o kontakt s hierarchií, ale plní příkazy sekretariátu pro věci církevní u Úřadu předsednictva federální a české nebo slovenské vlády. I když jde o organizaci poměrně malou, v níž většina členů – kromě špiček – se politicky příliš neangažuje, zasáhne jistě výrazně do její činnosti Dokument Kongregace pro otázky duchovních, datovaný 8. března 1982, ve kterém se duchovním zakazuje členství v organizacích s politickými cíli. Tento dokument se konkrétně vztahuje i na olomouckého apoštolského administrátora Vranu, který pravidelně zasedá v organizaci *Pacem in terris*.^{5/}

Denk New York Times napsal, že papež po informacích, které obdržel od biskupů, pomlčel o dvou závažných otázkách, o existenci tajné církve v ČSSR a o věznění duchovních, protože nechtěl situaci církve v Československu ještě více komplikovat.^{6/}

2. Dokument Charty 77 o situaci církve

O obsahu audience a zprávách jednotlivých představitelů diecézí nebylo uveřejněno žádné komuniké, jak to v podobných případech u východoevropských delegací bývá. Papež se sešel s čs. biskupskou delegací dvakrát a při druhém setkání, které nemělo oficiální ráz, mluvil s biskupy slovensky. Zprávu o současné situaci katolické církve a náboženství však podal nový dokument Charty 77, vydaný v Praze začátkem března a podepsaný mluvčími Charty 77 dr. Radimem Paloušem, Annou Marvanovou a Ladislavem Lisem.

Mluvčí Charty v něm poukazují na závažné porušování náboženské svobody v Československu a žádají vládu ČSSR, aby na madridské konferenci předložila návrh

o jedenácti bodech, který by pomohl konkrétně a jasně vysvětlit ty části helsinského závěrečného aktu, které se týkají svobody přesvědčení a náboženského vyznání.

K nejzajímavějším bodům tohoto dokumentu Charty patří názor, že uvedený návrh by měl přijít především z Československa, „země, která nepostrádá ve svých dějinách výraznou tradici úcty k přesvědčení druhých a která zároveň z vlastních dějin zná, jak tragické je mocenské preferování jedné názorové orientace a potlačování jiných“.

Další body Charty žádají svobodu a nezávislost pro církev a náboženské obce, včetně práva vyjadřovat se k otázkám veřejného života týkajících se věřících; práva rodičů usnadnit dětem poznání a osvojení křesťanského světového názoru, a práva na studium teologie. V novém dokumentu Charty se zdůrazňuje další zesilování ostré protináboženské kampaně. Jako příklad je uváděno školení zdravotnického personálu v Severomoravském kraji, aktivita feditelů škol proti vyučování náboženství, registrace žáků podle náboženského přesvědčení a nové formy diskriminace občanů za projevy víry a náboženského přesvědčení. V dalším bodě věnuje dokument Charty pozornost neutěšenému stavu náboženské literatury a tisku, jakož i theologického vzdělání.

Významným bodem dokumentu je poukaz na stupňující se represílie proti členům řeholních řádů a kongregací. V dokumentu se doslova praví: „Bez nadsázky lze konstatovat, že rok 1981 byl rokem církevních procesů.“ V další části ilustruje dokument na skutečných příkladech porušování platných zákonů, dohod a mezinárodních paktů.

V závěru tohoto dobře informovaného a objektivního dokumentu Charty se praví: „Charta 77 ... žádá, aby všechny případy nezákonného náboženského útisku a pronásledování byly napraveny, aby zákony, platné v naší vlasti a omezující mezinárodní paktů a lidská práva, byly přinejmenším jasně komentovány a opatřeny vysvětlivkami v tom smyslu, aby náboženská svoboda garantovaná ústavou a paktů, ve skutečnosti nelikvidovaly, ale naplňovaly jejich smysl a ducha.“

3. Persekuce řeholních řádů a jejich představitelů

Persekuce a likvidace řeholních řádů v podstatě věrně kopíruje německou nacionálně-socialistickou persekuci řádů. Výnosem z 8. července 1941 zrušily nacistické orgány některé řády a jejich působení charakterizovaly jako „činnost proti Říši“.⁷¹ Komunisté, podobně jako jejich nacističtí předchůdci, nepochopili nikdy smysl a zaměření řeholních řádů a viděli v duchovních, hlavně v dominikánech, jezuitech a františkánech, nebezpečné ideologické odpůrce. Od roku 1950 neexistuje v Československu jediný klášter, který by mohl plnit původní poslání. O Velikonocích v dubnu 1950 v noční policejní akci byly všechny kláštery obsazeny a duchovní a řeholnice násilně odtransportovány do tzv. sběrných táborech. Majetek klášterů byl zabaven a řada vzácných uměleckých děl a především knihoven byla zčásti nebo úplně vandalsky zničena. Charakteristický je přitom případ z Teplé, jednoho z nejvýznamnějších klášterních objektů v Československu. Prvotisky z teplé knihovny /vedle Strahovské knihovny největší klášterní knihovny v republice/ byly vidlemi nakládány na nákladní auta a dodnes není jasné, kde všechny ty vzácné rukopisné knihy i staré tisky skončily. Osudy řeholníků byly tragické a téměř polovina jich

byla transportována do vyhlazovacích lágrů na Jáchymovsku, kde mleli uranovou rudu bez základních zdravotních opatření. Tragedii řeholníků a další události z padesátých let nepřipomínáme náhodně. Především těmto událostem věnovaly totiž znovu pozornost katolické samizdatové časopisy a kromě toho loňského roku uplynulo třicet let od tragického „případu Babice“^{8/}, který byl provokací STB. V tzv. „babickém procese“ byli odsouzeni k trestu smrti a popraveni – poprvé od komunistického puče v roce 1848 – dva katoličtí kněží. V roce 1968 se mnozí zasazovali za legální obnovu mnišských řádů pro muže i ženy a za znovuotevření klášterů, které byly administrativním škrtnutím pera zlikvidovány v dubnu 1950. V té souvislosti je nutno poukázat na pozitivní roli, kterou přitom hrál Svaz čs. spisovatelů a jeho orgán Literární listy^{9/}.

Rehabilitaci řádů a kongregací se snažila prosadit dr. Erika Kadlecová, tehdejší vedoucí Sekretariátu pro církevní záležitosti, která dodala rezoluci o obnovení řádů Generální prokuratuře v Praze. Prokuratura odpověděla: „Žádný zákon nezrušil řehole a není tudíž překážek je obnovit.“^{10/} Od roku 1972 úsilí o obnovu řádů ustalo a během posledních pěti let, především pak v letech 1979 až 1981, došlo naopak k tvrdým zásahům proti řeholníkům.^{11/}

Z dlouhé řady těchto tvrdých zásahů z poslední doby proti řeholím je nutno uvést alespoň dva z konce minulého roku. Charitní domov důchodců-řeholníků v Moravci byl doslova přepaden dne 27. října 1981 150 policisty v civilu, kteří přijeli dvěma autobusy a nákladními auty. Ozbrojené komando mělo několik policejních psů; bez jakéhokoli vysvětlení byly prohledány všechny obyvatelí i hospodářské objekty. Zabavena byla veškerá náboženská literatura česká, slovenská, latinská i soukromě rozmnožovaná, dále soukromá korespondence, magnetofony a diapozitivy s náboženskými motivy, dále byly zabaveny peníze, tuzexové bony a mešní stipendia. Razie trvala několik hodin. Na střeše seděli milicionáři se samopaly a všechny příjezdové ulice k objektu byly uzavřeny. Tentýž den byl přepaden bývalý klášter dominikánek v Kadani na Chomutovsku, kde jsou převážně důchodkyně různých kongregací. Zde provedlo prohlídku 40 uniformovaných příslušníků SNB s policejními psy. Zabavili 19 psacích strojů a dva staré cyklostyly, které ovšem byly úředně přihlášeny. Odvezli veškerou náboženskou literaturu. Sestry byly vyšetřovány, jaké prý měly kontakty s uvězněným dominikánem P. Jaroslavem Dukou, který byl v té době ve vazbě v Plzni. V téže době byly provedeny noční prohlídky na farách v Hořtici u Litoměřic, ve Štětí a v Bečově u Mostu. Při všech prohlídkách byly zabaveny psací stroje, náboženská literatura a pomůcky ke kázáním a farní práci. Správce farnosti v Hořtici Dr. Radim Hložánek byl zatčen a odvezen neznámo kam. Při přepadu Charitního domova v Moravci dostalo několik důchodců srdeční záchvaty^{12/}.

Současně s policejními zásahy se rozšiřuje kampaň proti zbytkům řeholníků v Československu. Časopis Bezpečnost např.^{13/}, /který se nesmí vyvážet do zahraničí/ otiskuje článek Bohuslava Čížka: „Úloha řeholních řádů v politice římsko-katolické církve“. Autor má pro řeholníky jediný výraz: „chtivost po majetku, pro jehož rozmnožení se neštítí spojít třeba s čertem“. Je rovněž příznačné, že většina zatčených a odsouzených kněží v posledním období byli příslušníky některých řádů.

4. Věznění a procesy

V současné době je ve věznicích a koncentračních táborech v ČSSR asi sto kněží. Tento počet udržuje režim již několik let^{13a/}. Hlavní břímě persekuce nese katolická církev. K nejznámějším odsouzeným duchovním patří vzdělaný jezuita Oskar Formánek, ovládající řadu jazyků. Prokurátor ho obvinil, že záměrně porušoval nařízení o státním dohledu nad církví, především tím, že vedl exegetické semináře /vědecký výklad Bible/, celebroidal bez souhlasu církevních tajemníků mše a psal a rozšiřoval náboženskou literaturu. Formánek byl odsouzen na 18 měsíců podmíněně na 4 roky. V době procesu byl Formánek vážně nemocen.^{14/} Je to již druhé odsouzení Oskara Formánka. Dne 26. dubna 1956 byl odsouzen s dalšími devíti jezuity na 10 let vězení.

Z dalších významných kněžských osobností odsouzených v minulém roce je nutno uvést P. Josefa Lahudu, který se věnoval především křesťanské výchově mládeže. Odsouzen byl 30. října 1980 k šesti a půl měsícům vězení za to, že „organizoval setkání mladých, při kterém také sloužil mši sv., aniž k tomu měl státní svolení“.^{15/} Úspěšná činnost P. Lahudy byla známá i v zahraničí, a referalo o ní několikrát buletin „Qui Quoi, Quand“, vydávaný organizací Entraide et Action.

Značnou odezvu v zahraničním tisku vyvolalo zatčení františkána P. Jana Bártu z Liberce dne 18. listopadu 1980. Prokurátor mu dával za vinu, že „překážel státnímu dozoru nad církvemi“, mezi jiným tím, že organizoval theologické kroužky a semináře s mladými lidmi. Při výslechu byl na P. Bártu vykonáván fyzický nátlak. Bárta je dnes šedesátiletý, vážně nemocný a po automobilovém úrazu invalida. Všeobecně se o něm soudí, že patří k elitě intelektuální opozice. V padesátých letech byl pro tzv. vlezradu a podvratnou činnost odsouzen k trestu smrti, ale po velkých mezinárodních protestech mu byl snížen trest na 20 let, z nichž si plných 17 let odseděl v pověstných lágrech na Jáchymovsku a Leopoldově. Vrátil se s těžce podlomným zdravím. V doznívání obrodného procesu byl P. Bárta v roce 1969 rehabilitován, ale za několik let znovu zbaven práva vykonávat kněžské povolání. Výše trestu P. Bártu není známa, ale proti jeho odsouzení protestovala řada státníků a mezinárodních organizací /např. západoněmecký ministr zahraničí Hans-Dietrich Genscher/^{16/}. Krátce před Vánocemi 1981 – přesné datum není známo – byl odsouzen plzeňský dominikán P. Jaroslav Duka na 16 měsíců vězení, protože prý „mařil dozor státu nad církví“^{17/} a bez souhlasu režimu sloužil mše a staral se o nemocné, kterým uděloval svátosti.^{17a/}

Vyvrcholením procesů proti duchovním byl tzv. „literárně-náboženský proces v Olomouci“ /termín z prostějovských disidentských kruhů/. Proces se konal 28. 29. září 1981 v Olomouci. Na lavici obžalovaných zasedli dělník Jan Krumpholz, důchodce Josef Adámek, Jan Odstrčil, pracovník n.p. Kovodřevo a dva řádoví kněží, František Lízna a Rudolf Šmahel. Soud jim kladl za vinu psaní a rozšiřování náboženské literatury, její rozmnožování a prodej. Vytiskli na 80 titulů v nákladu asi 1000 exemplářů. Soud je také obviňoval, že se tím obohacovali, což všichni odsouzení rázně odmítli s poukazem na to, že na tisk dopláceli z vlastních prostředků. Jezuitovi Lízna, který byl doveden v poutech do soudní síně v odpoledních hodinách 28. září, dával prokurátor za vinu poškozování zájmů republiky v cizině. Tresty byly vyšší než se očekávalo: Jan Krumpholz dostal tři roky, P. Rudolf Šmahel 2 roky, Josef

Adámek a Josef Viček po 20 měsících, František Lázna, který byl již v lednu odsouzen na 7 měsíců, dostal v Olomouci dalších 20 měsíců a Jan Odstrčil byl odsouzen na 10 měsíců.^{18/} Krajský soud v Ostravě dne 25. listopadu potvrdil rozsudek olomouckého soudu. Literatuře, za kterou byli tito kněží i laici odsouzeni, věnuji pozornost v závěrečné kapitole.

Při fyzické likvidaci vrcholných představitelů křesťansky orientované inteligence se postupuje v 80. letech jinak než v letech padesátých. Zde se zřejmě orgány Státní bezpečnosti „poučily“ z rehabilitačních procesů Pražského jara 1968. V padesátých letech byli vražděni představitelé katolické opozice buď za masové hysterie na popravističích, nebo ve vyšetřovnách StB, či v lágrech. Jako otřesný příklad bývá zde uváděn osud opata premonstrátského kláštera na Strahově DDR. Stanislava Jarolímk, který zemřel při výslechu po prokopnutí močového měchýře. Podle významného katolického autora dr. Alfréda Fuchse patřil Jarolímek k vrcholným zjevům evropského katolicismu před druhou světovou válkou.^{18a/} Dnes se opoziční představitelé fyzicky likvidují tajně a vražda bývá oficiálně vydávána za sebevraždu. Jako nejvýznamnější příklad je zde nutno uvést smrt vědeckého pracovníka Zemědělského výzkumného ústavu v Bratislavě dr.ing.Přemysla Coufala, který se údajně náhodou otrávil plynem. Římský Nový život^{19/} k tomu poznamenává: „Očití svědkové, kteří ho viděli v rakvi, tvrdili, že měl rány na hlavě, přerazený nos a probodané ruce, a soudí, že byl ubit tajnou policií.“ Byl to totiž tajně vysvěcený kněz, podle nových pramenů dokonce tajně vysvěcený biskup, už delší dobu sledovaný na svých cestách v cizině. Z disidentských kruhů z jižní Moravy bylo vysloveno přesvědčení, že Coufal byl tajně vysvěcen nikoli v Polsku, ale v NDR. Ovládal perfektně němčinu a několikrát služebně navštívil Dráždany a Lipsko. K celému případu poznamenává Nový život: „Není to první případ tajemné smrti kněze či agilního katolického laika v ČSSR.:“^{20/}

5. Tajná církev

Papež ve svém projevu k zástupcům čs. episkopátu vyhnul dvěma tématům, která, jak zdůraznil New York Times by ještě zkomplikovala současnou situaci katolicismu v ČSSR.^{21/} Do okruhu těchto témat bezesporu spadá vedle soudních procesů i otázka existence a vývoje tajné církve.^{22/}

Její pevná organizační struktura se datuje od roku 1955.^{23/} Všechny pokusy Stb od odposlouchávání telefonických rozhovorů až po zabavování cyklostylů a psacích strojů nevedly zatím k výsledkům. Dokazuje to skutečnost, že krátce po olomouckém procesu, který měl rozbít tiskové středisko podzemní církve, vyšla další čísla tří katolických ilegálních tiskovin. Slovenský biskup Pavol Hnilica, člen jezuitského řádu, který dříve než odešel do Říma pracoval jako dělník v továrně, zdůraznil v rozhovoru s Katolickou tiskovou agenturou^{24/} stále rostoucí vliv tajné církve, především na Slovensku a na Moravě. Podle Hnilici probíhá na Slovensku přes veškeré represe ze strany režimu řada neoficiálních církevních akcí. Biskup Hnilica zvláště podtrhl statečnou angažovanost mladých lidí v tajné církvi. Schůze, semináře a diskusní večery, spojené s bohoslužbami, se konají v soukromých bytech, ale i ve volné

přirodě a v horách. Tajná církev, zdůraznil Hnilica, nemá zájem o politickou činnost, nýbrž o duchovní a mravní obnovu. Jedinou zbraní režimu jsou zastrašovací akce, policejní výslechy, domovní prohlídky a sledování věřících. V závěru biskup Hnilica říká, že tajná církev přes veškeré masivní zásahy bezpečnostních orgánů stále roste a je zárukou renezanace křesťanství v Československu.

6. Náboženská literatura

Náboženskou literaturu a tisk je nutno v dnešní ČSSR rozdělit na tzv. oficiální literaturu a na literaturu samizdatovou.

Oficiální náboženská literatura již téměř deset let žije vydáváním kalendářů a nepravidelně jednou ročně náboženské brožury v „bibliofilském“ nákladě kolem 500/! výtisků. O nedostatku výtisků českého vydání ekumenické Bible jsem psal již minule.^{25/} V Dokumentu Charty ze začátku března 1982 se praví, že Česká katolická charita směla vydat v roce 1981 jedinou knížku a Zpěvník. Podle dobře informovaných kruhů je o Zpěvník velký zájem, vyšel ovšem v malém nákladu a používají jej i jiné církve. Rovněž tak i odborný časopis Duchovní pastýř /český i slovenský/ má malý náklad, nízkou úroveň a „neinformuje o stavu teologického bádání v zahraničí“. Týdeník Katolické noviny je nástrojem propagandy státní politiky a přináší víc zkrslých informací než skutečných událostí z náboženského života doma i v cizině. Katoličtí autoři odmítají do těchto tiskovin psát a jejich díla vycházejí v několika samizdatových edicích. V samizdatu publikují jak teologové, tak i básníci a spisovatelé křesťanského světového názoru /Josef Zvěřina, Růžena Vacková, Metoděj Habaň O.P., básníci Zdeněk Rotrekl, Josef Kostohryz, spisovatelé Nina Svobodová, Zdeněk Kalista a dlouhá řada dalších/.

Katolická samizdatová literatura má tvůrčí dynamiku a bohaté inspirační zdroje a vládne osobitou estetikou. Jejich díla přitahují stále více exilové nakladatele, kteří si uvědomili, že doma v samizdatu je zachraňována naše národní i duchovní identita. Ze samizdatových katolických autorů vyšel v posledních měsících v zahraničí Metoděj Habaň, z básníků zesnulý Jan Zahradníček, dále Zdeněk Rotrekl, Josef Kostohryz, z esejistů Bedřich Fučík a v cizích překladech Josef Zvěřina.

7. Zneužívání psychiatrie v boji proti kněžím i věřícím

Jednou z nejtemnějších kapitol, kterou se budou muset budoucí historikové podrobně zabývat, je zneužívání psychiatrie v boji proti náboženství a především proti angažovaným kněžím a laikům. Tato metoda byla politickou policií a jejími členy z řad lékařů již používána v padesátých letech. A bylo zajímavé, že i v roce 1968 jen málo skutečností proniklo na veřejnost. Řada lékařů utekla zřejmě do SSSR, někteří spáchali sebevraždu /např. Sommer/, akta byla na ministerstvu pálena a jen několik lékařů podalo svědectví o tomto bestialním zacházení s vězni, jímž komunisté v mnohém předčili německé nacionální socialisty. Jednou z prvních obětí, které se z tohoto „psychiatrického vyšetřování“ už nikdy zcela nevzpamatovaly, byl řecko-katolický biskup dr. Vasil Hopko. Zatčen byl v roce 1950, psychiatrické pokusy byly na něm prováděny ve druhé půli a na konci padesátých let^{26/} z nemocnice byl

propuštěn roku 1965 a jeho zdravotní stav se poněkud zlepšil v roce 1968-69. Poté zaznamenali lékaři silné zhoršení nervového stavu a v roce 1972 biskup Hopko zemřel.

V druhé půli sedmdesátých let byli do psychiatrických klinik nasazeni opět estébáčtí psychiatři. Jeden z nejkřiklavějších případů představuje již zmíněná²⁷⁾ tragédie angažovaného laika Augustína Navrátila.

Počátky komunisty zneužívané psychiatrie známe jen částečně. O současném stavu se dovídáme jen ze sovětských disidentských pramenů.

Jak pracovala předsrpnová psychiatrie v případech manipulovaných StB, jsem zachytil ve své knize VIA DOLOROSA²⁸⁾, která na profilech tří básníků zachycuje literární situaci padesátých let a podává životopisné medailony tří autorů, doplněné ukázkami z jejich děl:

Výsledky inteligence v padesátých letech byly nejen v rukou StB a jejích právníků, nýbrž i lékařů. Jak dokumentují výpovědi svědků, především z prvního procesu z dubna 1952, při němž byl popraven prof.dr. Josef Kepka, básník Josef Kostohryz dostal doživotí a dramatik Václav Renč 25 let žaláře, byly u zatčených často „realizovány“ tzv. „tvrdé stojáky“, které jeden z významných psychiatrických odborníků charakterizoval jako „drezuru na vygovování vlastní osobnosti“. V líčení tohoto klinického odborníka čteme:

... po 24 hodinách neustálého stání se většinou vytvoří na nohách otok, vzniká extravazací tekutiny z krevních cév. Kůže na nohách se napne a je velmi bolestivá. Poruší se krevní oběh, srdeční tep se zrychluje a dochází ke kolapsu. Naruší se funkce ledvin a nevytváří se moč, přičemž vězeň trpí strašnou žízní a pije vodu, která se však nevyklučuje, ale pouze zvětšuje na nohou otoky. U lidí, kteří jsou nuceni stát po dobu několika dnů, posléze dochází k delirantním stavům charakterizovaným ztrátou orientace, úzkosti, bludy a zrakovými halucinacemi. Všechny jmenované efekty a praktiky, od deziluze přes strach až k bití a neustálému nočnímu buzení, sloužily k vyvolání exhauscce. Je-li člověk u konce svých sil a je-li jeho osobnost již vlastně mrtva a bez vůle, neztrácí jenom svou identitu, ale často i základní pud k životu.

Zde tedy vysvětlení, jak se mohli lidé s vysokým inteligenčním koeficientem stát loutkou opakující nazpaměť naučená přiznání. Mnozí byli narkotizováni. Drogování vězňů zavedli do československé komunistické justice sovětské poradci. Svědectví jednoho z lékařů, pozdějšího politického vězně, které se mi dostalo do rukou:

„Tehejší poradci byli znalci geniální, měli ovšem dábelké metody, jejichž stručný popis dají v překladu svým českým pomocníkům. Celou metodu podrobně znal dr. Sommer ... Já sám jsem jeden z těch nanejvšj důvěrných spisů, jejichž vynesení mimo objekt věznice – jak říkali „učitelé“ – se trestal smrtí, dešji dobu vlastnil a dal jsem jej přečíst i některým kolegům. Kromě toho jeden z českých vyšetřovatelů Slánského mi to přišel říci. Hnulo se v něm asi svědomí, protože já v té době již nebyl zástupcem šéflékaře justiční služby, ale politickým vězněm.“

V čem spočívá podstata této metody?

Sovětský vědec, jenž ji pro Beriju vymyslel, říká v úvodu: „Jde o technicky docílené a záměrné rozdvojení vědomí. Takové klinické případy popsal již dávno Hellich, u nás Kuffner a byly zpracovány literárně: Dr.Jekyll a pan Hyde. Pan Hyde jedná přísne logicky ve svém zájmu, ale v naprostém rozporu se svědomím a zdravým

rozumem dr. Jekylla ...

Jak se tato metoda prakticky prováděla?

V nejtěžších případech, u osob se zvlášť pevnou vůlí, stál vyšetřovaný proti intenzivně ozářené zdi. Vyšetřovatelé se neustále střídali a nutili ho k rychlým odpovědím na všechny možné otázky, až odpovědi začaly být konfušní /zmatené/. Když asi po deseti i více hodinách vyšetřovaný zavravoral vyčerpáním a žízni / u lehčích případů se dosahovalo vyčerpání zákazem sedět a rušením spánku/, dostal černou kávu s mescalinem. Po kratičkém odpočinku následovala druhá fáze. Vyšetřovatelé začali jeho vlastní slova všelijak kombinovat a nutit ho, aby tyto zčásti nesmyslné věty opakoval. Posléze se vyšetřovaný dostal na hranici deperzonalizace, jeho výpovědi se začaly točit v kruhu, asi tak, jako v dopisech sebevrahy na rozloučenou, kdy pud sebezáchovy již mizí. Konečně řekl větu, kterou vyšetřovatel chtěl slyšet. V tom okamžiku dostal acetbron a ten tuto větu fixoval do jeho podvědomí. Podle terminologie vynálezce metody je to „umělý blud“. Pak se celá metoda opakuje, fixované věty se skládají v program, který dostane – dnes bychom řekli – „kybernetický intelekt“, jenž z člověka deperzonalizovaného zbyl. Před soudem pak drogovaný vězeň program jednoduše odříká.“

Je politickou manipulací dnes tvrdit, že řada nervových lékařů v ČSSR nezneužívá psychiatrie a nebyla závislá na Sovětech!

Poznámky:

1/ Katolické noviny 14. března 1982 – Neue Zürcher Zeitung, 14/15. March 1982, The New York Times Sunday 14. March 1982 – Jan Pavel II. se sešel dvakrát s biskupy a v druhém neoficiálním setkání hovořil s nimi slovensky. Poukázal, že ČSSR je jediným východoevropským státem, který neposílá do Říma ani studenty ani docenty, aby doplnili své teologické znalosti. Počet profesorů na obou fakultách v ČSSR je nedostatečný. Biskupové navštívili také čs. kolej Nepomucenum a diskutovali s jejím rektorem prof. Dr. Karlem Vránou.

Nízká úroveň teologických fakult je způsobena i tím, že mnozí kvalifikovaní profesori byli vyloučeni z profesorského sboru /např. prof. J. Zvěřina/.

2/ AP, DPA, Reuter, UPI, 11. March 1982

3/ Papež zde měl jistě především na mysli prešovskou diecézi, která zůstává neobsazena od roku 1950, kdy byl sídelní biskup dr. Pavel Gojdič, významný byzantolog, zatčen a v lednu 1951 odsouzen na doživotí. Zemřel v leopoldovské věznici 19. července 1960, poté co byla odmítnuta žádost lékaře o převoz do nemocnice. Diecéze Královéhradecká je neobsazena od roku 1956.

3a/ Dopis, o kterém se papež zmínil, cenzura nedovolila publikovat. Oficiální text je uveřejněn na Západě a také přeložen do češtiny a slovenštiny.

4/ Neue Zürcher Zeitung, 14/15. March 1982, The New York Times, 14. March 1982 a další.

5/ Neue Zürcher Zeitung, 14/15. March 1982

5a/ Poslední sídelní biskup v Hradci Králové dr. Mořic Pícha zemřel 12.11.1956.

Před svou smrtí vysvětlil tajně svého nástupce dr. Karla Otčenáška, kterému nikdy režim nepovolil, aby se ujal svého úřadu. Dr. Otčenášek patří k čelným postavám současného katolicismu v ČSSR.

6/ *New York Times*, 11. March 1982

7/ *Lidová demokracie*, 16. května 1968, str.3

8/ *Studie /Roma/* č.78, IV, 1981, str.605-607; A. Kratochvíl: *Cestou k Sionu*, třetí díl trilogie *Žalují*, Mnichov, Haarlem, Roma 1977, str.341-367

9/ *Lidová demokracie*, 18. dubna 1968, str. 5

10/ *Lidová demokracie*, 18. dubna 1968, str.5

11/ *Czechoslovak Situation Report*, 20, RFER, 15.Oct.1981

12/ *Nový život* č.12, prosinec 1981, str. 208-209 a 215

13/ 1. října 1981, viz *Dokument Charty* o situaci církvi z března 1982

14/ *Frankfurter Allgemeine Zeitung* 24.6.1980 a 18.7.1980

13a/ *Studie /Roma/* č.71, září 1980, str. 482-485

15/ *Nový život* č.6, červen 1981, str. 119

16/ *Nový život* č.2, č.3 a č.4, 1981

17/ *Sdělení VONSu* 257, *Info Charta* 8-1981, *Nový život* č.1-2, 1982, str.24

17a/ O ostatních případech persekuce duchovních viz *CS/SR*, 20, RFER, 18.Oct. 1982, – *CS/SR* 23, RFER, 12. Nov. 1981

18/ *DPA*, 22.Jan.1982, *Nový život /Roma/* č.1-2, 1982, str.24 a další prameny. Viz *Dokument Charty 77 o náboženství*.

18a/ *Korespondence dr. Alfréda Fuchce*, *Archa*, 1946, svazek 2, – příloha, Olomouc 1946

19/ *Nový život* č.9-10, říjen 1981, str. 167; Anton Hlinka: *Meuchelmord in Bratislava*, Muenchen 1981

20/ *Nový život /Roma/* č9/10, říjen 1981, str. 167

21/ 21. March 1982

22/ viz *CS/SR* 6, RFER 26, March 1981

23/ O podzemní církvi viz *Stuttgarter Zeitung* 12.3.1981

24/ *KNA*, 12. March 1982

25/ Viz: *Nové Obzory* č.2.-3, srovnej též: *Český zápas*, č.51-52, Vánoce 1980

26/ *Osservatore Romano*, 1.10.1960; *Žalují*, III.díl, str.207, 1977

27/ z „Odůvodnění rozsudku vyneseného Okresním soudem v Kroměříži dne 31.10.1978“ – *Studie /Roma/* č.65, V, 1979

28/ Antonín Kratochvíl: *Via dolorosa*, Toronto 1977, str.8-9

ČERNÁ MADONA ČENSTOCHOVSKÁ

V roce 1982 oslavuje celý svět šestisté výročí zbudování kláštera mnichů paulinů na Jasně Hoře v Čenstochové se slavnou černou ikonou Panny Marie s Ježíškem v ruce. Tato madona se dnes nazývá Regina Poloniae /Královna Polska/, Matka Boska Czestochowska. Malba je 1,22 m vysoká, 0,82 m široká, malována je na plátně připevněném na dřevěném podkladě a je vytvořena enkaustickou technikou. Podle legendy byl obraz namalován evangelistou sv. Lukášem. Zpočátku byla uctívána v Jeruzalémě, pak v Konstatinopolis; legendu o autorství sv. Lukáše zapsal v 6. století lektor Theodor, v naší době ji obhakoval např. P. Cl. Henze /Lucas der Muttergottesmaler, Lovaň 1948/.

Původní ikona se řecky jmenuje Hodégétria, tj. „Ukazovatelka cest – Ochránkyně cestujících“; název je odvozen od městské čtvrti Hodégon v Cařihradě, v jejímž chrámě byla Madona uchovávána až do dobytí města musulmany. K typu Hodégétrie se počítají i staré malby od ní odvozené. Nejslavnější z nich je madona z basiliky Panny Marie Sněžné /Větší/ v Římě, obraz rovněž přičítaný sv. Lukáši. Různé teorie západní i východní se buď snaží zcela popřít jakoukoliv souvislost mezi čenstochovskou ikonou a Hodégétrii anebo ji nejvýše prohlašují za pozdní kopii ze 14. století. Vychází z toho, že ji lze spolehlivě datovat až k roku 1382 v Čenstochové v Polsku, kde je uctívána dodnes; tam byla historicky ponejprv citována v roce 1384. Byla darována klášteru na Jasně Hoře Vladislavem Opolčákem, vévodou z Opolí, z pevnosti Belz, kam byla kdysi přes Maďarsko přenesena z Uherského Brodu na Moravě.

Je tato čenstochovská ikona starým originálem nebo jen pozdní kopií? Po studiu legend a jejich konfrontaci s historickými zprávami se odvažují říci, že jde o starý originál a vzácnou cyrilometodějskou památku.

Proč?

Přehlíží se důležitá historická skutečnost, kterou lze spolehlivě doložit prameny, že tato černá madona byla uctívána až do roku 1315 v Uherském Brodě. V Uherském Brodě jsou zaznamenány tři legendy, které tvrdí, že čenstochovská madona přebývala v Uherském Brodě. Svědčí o tom i historické zprávy. Uherský král Ondřej I. zbudoval kolem roku 1049 v Uherském Brodě kamenný kostel, kterému daroval černou madonu v opatrování benediktinů. Ondřej II. se sv. Hyacinthem postavili na témže místě klášter, rovněž kamenný, v roce 1222, pro dominikány. Odtud, z Uherského Brodu byla černá madona po vpádu Matúše Čáka Trenčanského v roce 1315 přenesena do Uher, pak na Bílou Rus, do Belze a nakonec do Čenstochové v Polsku. Podle kronikáře města Uherského Brodu museli čenstochovští paulini ročně odvádět jako náhradu 300 zlatých dominikánům v Uherském Brodě. Připomínám, že v Opolí byl rovněž dominikánský klášter, který byl postaven v roce 1307; je to dnešní stará budova Szpitala wojewódského. Paulinští mniši byli protěžováni uherskými králi v samém

Uhersku i v Polsku. Dnes nemůžeme říci, jak vypadala původní ikona v Uherském Brodě před rokem 1315, protože tato ikona byla v Čenstochové roku 1430 poškozena a zrestaurována tak, že z originálu zůstal jen obličej Ježíška a další malé detaily. V roce 1682 byla zadní strana obraz v Čenstochové ozdobena různými legendárními a historickými výjevy.

Proč všechna ta péče a zájem uherských králů a mocných pánů o mariánský obraz? Stačí odpovědět na otázku, odkud se stará byzantská ikona dostala do Uherského Brodu. Bal sem přenesena z blízkého velkomoravského Velehradu, aby byla zachráněna po definitivním zničení Velkomoravské říše v roce 1008. Tento útek obyvatelstva a přesun majetku a vzácných věcí z moravské nížiny do východomoravských pahorkatin lze doložit i archeologicky; svědčí o něm např. i můj archeologický nález na Gradci u Slavičína ze stejné doby.

Po porážce Velké Moravy se uherští vládcové snažili zmocnit nejen jejího území, ale i jejího postavení církevní správního a politického. Ve dlouhém sporu o Moravu a Slovensko mezi Arpádovci, Přemyslovci a Piastovci, který byl v podstatě rozhodnut Břetislavovým přivtělením Moravy k Čechám, bylo vystavění kostela Ondřejem I. pro černou madonu v Uherském Brodě vlastně významným politickým činem, jestliže předpokládáme, že jde o vynikající kultovní památku z Velké Moravy. Pravdivost tohoto předpokladu se zdá být samozřejmá, protože ikona typu Hodégétrie, a to nejpůvodnějšího typu s otevřenou pravou rukou Madoninou ukazující na Dítě na levici, se mohla před 11. stoletím dostat na Moravu pouze s misí sv. Cyrila a Metoděje. To znamená, že ikona cestovala po stejné cestě, po které šli svatí bratři. O jejich velké účtě k Matce Boží, Ukazovatelce cest, svědčí i to, že papež Hadrián II. roku 867 položil jejich slovanské bohoslužebné knihy na oltář, a tím je slavnostně schválil právě v basilice Panny Marie Sněžné /Větší/, kde se uchovává tentýž „obraz Panny Marie od sv. Lukáše“. Od něho vyšli z Konstantinopole na svou misijní cestu, u něho stáli i při jejím vyvrcholení. Její ikona doprovázela sv. Metoděje s největší pravděpodobností i ve všech jeho velkomoravských sídlech. Svatí Cyril a Metoděj výrazně vstupují do historie jako šířitelé mariánské úcty na území celé Velké Moravy. Plný význam jejich misijního působení vynikne, když si uvědomíme rozsah Velké Moravy. Rozlišujeme Moravu Horní /Moravu a dnešní Slovensko/ od Moravy Dolní /Panonie, tj. dnešní Slovinsko a Maďarsko/. Obě Moravy tvořily Moravu Vnitřní, ke které v době její největší expanze příslušely Čechy, Lužické Srbsko, Slezsko, Krakovsko, Ukrajina, Podkarpatská Rus, Chorvatsko a Srbsko /původně Srbská Morava/. Čenstochová leží v oblasti Krakovska, resp. Slezska, její první historická zmínka je z roku 1220, kdy se Čenstochová jmenuje „městem“, předtím byla „gradem“ podle slovanského práva.

Čenstochovská ikona je tudíž po výtoce slovanská, cyrilometodějská. Její historii můžeme rozdělit do čtyř období podle mnišského řádu, který ji měl v opatrování, na období basilánské /Byzanc, Sirmium, Blatograd, Velehrad/, benediktské /Uherský Brod, Ondřej I./, dominánské /Uherský Brod, Ondřej II./ a paulinské /Čenstochová, Vladislav Opolčák/.

Dnes spojuje Čenstochovská Madona již svým původem jako živé ekumenické pouto Západ i Východ.

LIDSKÁ PRÁCE

Nová encyklika papeže Jana Pavla II. *Laborem exercens*, ze 14. září 1981, která je adresována nejen biskupům, kněžím a řeholníkům, všem katolíkům a vůbec „všem lidem dobré vůle“, pojednává o jednom ze základních problémů naší doby způsobem opravdu pozoruhodným.

Encykliku *Laborem exercens* je nutno chápat v souvislosti s encyklikami předěšlymi. Zejména je však třeba si dobře uvědomit čtyři základní omyly, kterých se často dopouštěli politikové.

1/ Eticismus je omylem, kterého se dopouštěli často právě politikové, kteří se hlásili k inspiraci křesťanské a kteří prohlašovali encykliky za svůj hotový politický program. Zapomínali, že encykliky jsou výkladem sociální etiky a i když často obsahují praktické rady a doporučení, nejsou hotovým politickým programem, ale jen vysvětlením etických zásad, na kterých se má politický program teprve vybudovat. Zásady sociálních encyklik se mají aplikovat na problematiku doby a místa, a to v souladu s poznatky sociálních věd, zejména sociologie, ekonomiky a politologie.

2/ Sociologismus a ekonomismus jsou omyly opačné, které ignorují skutečnost, že člověk žije nejen v řádu přírodním, ale také etickém, a že obě sféry skutečného, ne tedy fiktivního, člověka nelze oddělit bez tragických důsledků pro společnost. Stoupenci této mylné ideologie hledali řešení jen na úrovni sociologické, ekonomické a politologické a ignorovali sociální etiku.

3/ Neznalost sociální etiky je tragickým omylem mnoha občanů – zejména politiků – a proto mnozí podlehlí svůdným, ale nereálným a nelidským ideologiím krajní pravice nebo levice.

4/ Zneužití křesťanské sociální etiky k pouhé stranické propagandě je omylem neméně tragickým než omyly předěšlé. Křesťanská sociální etika se má aplikovat a tato aplikace zpracovaná v konkrétní politický program se má propagovat a uskutečňovat ne jménem Církve a na její zodpovědnost, ale jménem občanských politických skupin, zejména politických stran, a na jejich zodpovědnost. Úkolem Církve je totiž hlásat sociální etiku, ne dělat praktickou politiku. Politické strany tedy zneužívají sociální etiku a Církve, když aplikují a propagují více méně pod praporem Církve a ne pod praporem politické strany, inspirované křesťanskými principy. Nedorozumění a zmatků v tomto ohledu bylo v minulosti mnoho.

Tento předběžný výklad uvedených zásad považuji za nutný, poněvadž jejich neznalost by zase vedla k tomu, že encyklika *Laborem exercens* by byla nepochopena a nesprávně vykládána. Objevily se totiž již komentáře, které projevují neznalost uvedených zásad, a stoupenci pravice i levice prohlašovali, že encyklika je v souladu s jejich politickým programem.

Jádro problému

Encyklika *Laborem exercens* prohlašuje problém práce za podstatnou složku sociální otázky dneška, dovolává se ve svých vývodech v duchu církevní tradice bible a Písma sv. Poukazuje na mnoho nespravedlností zejména na velké rozdíly mezi bohatými a chudými a na opravdu hlubokou propast mezi průmyslově vyspělými zeměmi a obrovskými oblastmi „třetího světa“. A vyhláší nutnost sociálně ekonomické transformace v celosvětovém měřítku.

Již ve starozákonní knize Genesis čteme, že Bůh řekl, že lidé mají ovládnout a podmanit si celou zemi. To se ovšem nemůže stát bez práce, a tak člověk se stává svou prací vykonavatelem Božího příkazu a spolupracovníkem na plánu Stvořitelově. Encyklika upozorňuje, že technologie, která je také jen výtvořem lidské práce, má lidskou námahu usnadnit, ale může být zneužita a obrácena proti člověku. Proto je stále třeba poukazovat na to, že subjektem práce je člověk, že práce je projevem jeho osobnosti a nedá se od ní odlučovat, jinak se neplní příkaz Stvořitelův, že člověk si má podmanit zemi, ale v rozporu s vůlí Boží je sám podmaněn.

Otázka technologie a výrobních prostředků se nedá vůbec oddělit od otázky mravní, neboť práce a kapitál mají sloužit plnému rozvoji lidské osobnosti v oblasti přirozené a mravní. Lidská osobnost je stále ohrožována materialismem, sociologismem a ekonomismem, které vytvářejí sociální systémy, v nichž se lidská práce stává pouhým prodejním zbožím jako nějaká odosobněná výrobní síla. A to je jádro problému dehumanizace společnosti.

Aby se mohl stát člověk opět ústředním bodem a cílem celého sociálně hospodářského procesu a aby se odstranila degradace subjektu práce / a tedy ztotožnění lidské osobnosti/, je třeba nové, dynamické solidarity všech pracujících, která by vedla k oné transformaci obou dosavadních sociálních řádů, jež ovládají rozdělený svět. Již encyklika Pia XII. /*Quadragesimo anno* z r. 1931/ poukazuje na výstižně na ztotožnění lidské práce pány světového všemocného kapitálu, „proti jejichž pokynu není možno ani vydechnout“. A před socialistickým kolektivismem varovala Církev soustavně.

Jasně rozlišení

Nová encyklika rozlišuje nejen materialismus, sociologismus a ekonomismus, ale také individualistický liberalismus. A tuto skutečnost je třeba zdůraznit v této době, kdy i někteří katolíci v našem exilu buď plavou s módními proudy tak, že se pod jejich ideologickým vlivem zaměřují na politickou spolupráci s marxisty, anebo se nechtějí veřejně projevit jako antikomunisté, aby prý svým nesmlouvavým antimarxistickým postojem nepoškozovali zájmy Církve. Uvedená encyklika ukazuje, že papež takové obavy nemá.

Jestliže tedy encyklika odsuzuje znovu extrémní politické pravice a levice, a výslovně také zestátnování výrobních prostředků jako obecný prostředek k vyřešení dnešní problematiky, pak je nutno z toho udělat logický a jasný závěr, že razí jinou cestu.

Lze poukázat také na tradiční církevní nauku o státu a politické společnosti /republice nebo království/, podle které je stát jen nejvyšší součástí politické společnosti a nemá pohlcovat součásti nižší, tedy zejména odborové organizace, sdružení zaměst-

navatelů a společnosti svobodných povolání, ale má těmto nižším institucím přiznávat samosprávu a má je v této samosprávě podporovat.

Zde se opět liší křesťanská sociální etika jak od individualistického liberalismu, tak i od socialistického kolektivismu, neboť oba tyto systémy vedou ve svých důsledcích ke zbuželé státní moci, která neuznává přirozený nárok nižších institucí na samosprávu a která nakonec pohlcuje i občana svým etatismem. Slova encykliky jsou jasná a proto též naše slova a naše politická praxe nesmí v této věci postrádat jasnosti.

Primát práce

Ústředním bodem encykliky je nové zdůraznění a vysvětlení dosavadní nauky Církve, že práce, a ne kapitál, má primát v sociálně ekonomickém procesu a v celém společenském řádu. Práce je totiž příčinou účinnou /*causa efficiens*/ ve výrobě a službách, zatímco kapitál je jen příčinou nástrojnou /*causa instrumentalis*/. Všechny výrobní prostředky, a to jak technologie a finanční kapitál, které jsou výsledkem lidské práce, tak i suroviny, tedy přírodní bohatství, které je výsledkem tvůrčího aktu Stvořitelova, mají sloužit subjektu lidské práce, tedy tvůrčímu úsilí lidské osobnosti, neboli práci. Mimoto přírodní bohatství, jakožto dílo Stvořitelovo, které je u samých začátků lidské tvůrčí práce, by mělo připomínat člověku tajemství stvoření, tedy tajemství sly nadpřirozené sféry lidské skutečnosti, ve které se snoubí přirozené s nadpřirozeným v úchvatnou harmonii.

Přírodní bohatství, technologie a veškerá lidská práce mají sloužit člověku, tedy plnému rozvoji jeho lidské osobnosti ve sféře biologické, hospodářské, sociální, kulturní a mravní a k plnému rozvoji společnosti, která má zase sloužit člověku, a ne ho pohlcovat a zotročovat. Jen jedinec má totiž nesmrtelnou duši, a ne společnost, která není ani jsoucnem reálným v pravém slova smyslu /*ens reale*/, není ovšem ani pouhým jsoucnem mentálním bez jakékoliv extramentální reality /*ens mentis*/, ale je jsoucnem zvláštním, které má prvky obou předchozích, a nazývá se proto jsoucnem mentálním /rozumovým/ se základem v extramentální realitě /*ens mentis cum fundamento in re*/.

Zatím co individualistický liberalismus táhne teoreticky k pojetí politické společnosti jakožto jsoucna pouze rozumového, kolektivismus považuje v praxi politickou společnost za jsoucno reálné, jakýsi vyšší reálný organismus, v němž je člověk se svým nadpřirozeným posláním a svými mravními povinnostmi snížen na pouhou buňku kolektivu. Oba systémy ovšem ztotožňují politickou společnost se státem, a tím vytvářejí předpoklady pro vzrůst všemocného státu, kde nejsou dány podmínky k tomu, aby práce mohla získat svůj primát. Nauka o práci a nauka o státu a politické společnosti se nedají tedy oddělit.

Má-li mít práce primát, pak nemůže být oddělena od kapitálu, ani postavena proti kapitálu v nesmyslném nesmířitelném třídním boji, a nemůže sloužit ani jako pouhý nástroj, jak je tomu v individualistickém liberalismu a kolektivistickém socialismu. Ekonomismus vidí jen hospodářskou funkci lidské práce, a stává se tak materialismem, který staví zájmy hmotné nad zájmy duchovní, a tak vede k dehumanizaci společnosti. A to platí o materialismu dialektickém i nedialektickém, teoretickém i praktickém.

Otázka primátu lidské práce souvisí dále s problémem spravedlivé mzdy, která má stačit pro celou rodinu, a je otázkou aplikace této etické zásady na existující sociální realitu, zda se zvolí např. forma rodinných přídávků, které nejsou vypláceny přímo zaměstnavatelem. Existenci zabezpečení v případech nemoci, invalidity, stáří a nezaměstnanosti také logicky souvisí se zásadou primátu práce. A v neposlední řadě je pozoruhodné, že Jan Pavel II. hájí rovněž zájmy přistěhovalců, což znamená také politických uprchlíků. Sv. Otec ostatně připomíná právo člověka opustit svou vlast – jakož i právo se do ní vrátit – a hledat lepší životní podmínky v jiné zemi. Papež nezapomíná ani na zájmy pracujících zemědělců, kteří mají rovněž právo na sociální a starobní zajištění a spravedlivou odměnu za svou práci v zemědělství, které je podstatnou součástí zdravého národohospodářství.

Práce a vlastnictví

Encyklika *Laborem exercens* znovu potvrzuje učení Církve o právu na soukromé vlastnictví, a to i pokud jde o vlastnictví výrobních prostředků. Sv. Otec Jan Pavel II. podtrhuje, že tato zásada, kterou Církev stále hlásá, „je v radikálním r o z p o r u /podtrhl Jan Pavel II./ s kolektivistickým programem, jak ho hlásá marxismus a jak byl uskutečněn v rozličných zemích světa v průběhu desetiletí, jež následovala po encyklice Lva XIII.“ /čl.14/. Církevní učení o soukromém vlastnictví se však také liší od liberalismu. V tomto případě rozdíly spočívá ve způsobu, jímž se vlastnické právo chápe. Křesťanská tradice neobhazuje soukromé vlastnictví jako právo absolutní, nýbrž ho podřizuje právu na obecné užívání, na všeobecné určení statků. Z tohoto hlediska „nelze také vyloučit za odpovídajících podmínek zespolečenštění jistých výrobních prostředků“ /čl.14/. Jan Pavel II. dodává, že proti soukromému vlastnictví lze vystoupit jen „výjimečně“ /čl.14/. Připomeňme si, že i dřívější encykliky připouštěly taková zespolečenštění výrobních prostředků za výjimečných okolností – např. „*Mater et Magistra*“ Jana XXIII. Toto zespolečenštění nemá však nic společného s kolektivistickým socialismem, který odmítá Jan Pavel II. i jeho předchůdci. Je namířeno pouze proti „rigidnímu“ /výraz Jana Pavla II./ kapitalismu, který by měl být reformován. Svatý Otec však varuje, že „tyto četné a tolik žádané reformy nemohou být uskutečněny apriorním odstraněním soukromého vlastnictví výrobních prostředků“ /čl.15/. Zespolečenštění je totiž přípustné jen tehdy, když všechny jiné prostředky nestačí, aby soukromé podnikání bylo uvedeno v soulad se zájmy obecného dobra. Ostatně „fakt, že výrobní prostředky se stanou vlastnictvím státu v kolektivistickém systému, neznamená sám o sobě, že toto vlastnictví je skutečně zespolečenštěno.“ /čl.14/. K opravdovému zespolečenštění by bylo třeba, aby se každý mohl považovat za spoluvlastníka podniku, ve kterém pracuje. Jan Pavel II. se proto znovu zmíní o zvláštních sbořech, mezičláncích, které by byly autonomní v poměru ke státní moci, a doporučuje zaměstnanecké akcie, i když tento systém zatím neměl takové úspěchy, jaké by si zasloužil, a to pro odpor politické levice i pravice. Marxisté dávají přednost zestátnění a socialističtí předáci odborových organizací mají obavy, že v systému zaměstnaneckých akcií by podstatně poklesla důležitost odborových organizací. Ve skutečnosti však by jejich důležitost nesmírně vzrostla, kdyby se odborové organizace zapojily do budování nové společnosti s primátem

práce a s dělnickým spoluvlastnictvím výrobních prostředků. A tak zastaralé ideologie devatenáctého století jsou překážkou na cestě k sociálnímu povznesení.

Toto pojetí funkce práce ve spojení se systémem soukromého vlastnictví může vést k tomu, že práce se stane opravdovým usměrňujícím principem v sociálně-ekonomickém procesu. Ze zásady primátu lidské práce musí ovšem vyrůst dále spravedlivý systém účasti zaměstnanců při rozhodování na úrovni podnikové i nadpodnikové a ve zvláštní struktuře orgánu pro usměrňování volné soutěže. Nikoli ovšem pro její znemožnění a pro přímé určování cen. Jen otázky nekalé soutěže a výslovně nespravedlivých cen musí být účelem usměrňování volné soutěže. Tento systém pak zpětně přispěje k udržení primátu práce a k rozšíření vlastnictví výrobních prostředků na nejširší vrstvy obyvatelstva. Tento program bude silnou zárukou lidských práv a opravdové, ne pouze fiktivní, humanizace a demokratizace.

Odbory a jejich důležitost

Svatý Otec věnuje celý jeden článek své nové sociální encykliky odborovým organizacím a jejich důležitosti /čl.20/. Existence odborových organizací je konkrétním projevem práva na sdružování. „Jejich úkol spočívá v obraně existenciálních zájmů pracujících ve všech oblastech, kde jde o jejich zájmy. Historická zkušenost učí, že organizace tohoto typu jsou nepostradatelným prvkem sociálních životů, zvláště v moderních industrializovaných společnostech.“

Důležitý je výklad Svätého Otce, do jaké míry mají být odbory „politické“: „...činnost odborů nesporně zapadá do oblasti ‚politiky‘ chápané jako obezřetná péče o společné dobro. Ale zároveň úkolem odborů není ‚dělat politiku‘ ve smyslu, jak se obvykle dnes tento termín chápe. Odbory nemají charakter ‚politických stran‘, které bojují o moc, a tak by neměly být podrobeny rozhodnutím politických stran, ani by neměly mít s nimi příliš úzké svazky. Kdyby se tak dělo, snadno by ztratily kontakt s tím, co je jejich specifickým úkolem, tj. obranou spravedlivých práv pracujících v rámci společného dobra celé společnosti, a staly by se naopak nástrojem k jiným cílům“ /všechna podtrženi jsou od papeže J.P.II./.

Je nesporné, že Svätý Otec tolik zdůrazňuje význam odborů v současných společnostech, zřejmě pod vlivem zkušeností v komunistických zemích a hlavně rodném Polsku. Normální činnost svobodných odborů předpokládá pluralitní demokracii. V komunistických zemích neexistují svobodné odbory, nýbrž pouze loutková odborová organizace, která je jen převodovou pákou komunistické strany, a je tedy v naprostém rozporu s požadavkem, který Jan Pavel II. tak správně vyzdvihuje, aby totiž odborová organizace se nestala pouhým přívěskem politické strany a neztratila tak kontakt se svým specifickým posláním. V Polsku, jak známo, komunistický režim neváhal k likvidaci svobodných nezávislých odborů a jejich „normalizaci“ použít armády a zatkl desetitisíce jejich příslušníků, včetně předsedy L.Walesy.

Papež Jan Pavel II. dále ve své encyklice upozorňuje, že katolické sociální učení uznává za určitých podmínek a hranic právo na stávku, a dodává, že by stávkující za svůj čin neměli být nijak osobně postihováni. Svätý Otec rozvážně připomíná, že zároveň s uznáním oprávněnosti stávky je třeba zdůraznit, že jde o prostředek krajní, kterého se nemá zneužívat, a že pokud jde o služby potřebné k přežití společnosti, musí být tyto vždy zajištěny – případně i potřebnými zákonnými opatřeními.

Poslední kapitola encykliky pojednává o spiritualitě lidské práce a připomíná, že Kristus byl také dělníkem a že lidská práce se má pozvednout do sféry duchovní a stát se školou křesťanských ctností. Toto pojetí lidské práce je možno nazvat integrálním, tedy celostátním chápáním člověka ve sféře přirozené i nadpřirozené. Jen toto pojetí je opravdu plně lidské a může přispět k záchraně společnosti, která je zmítána křečovitými krizemi.

Poněvadž žijeme v období, kdy ideologické rozpolčení mnoha nereálných politických fikcí je zřejmé a kdy i komunismus je v komunistických zemích v hlubokém rozkladu, je třeba abychom i my všichni studovali důkladně křesťanskou sociální etiku a možnosti jejího použití v naší vlasti v budoucnosti. Je třeba si však uvědomit, že nemůžeme připravovat v zahraničí definitivní plány, ale jen rámcové studijní a diskusní programy, a že konkrétní řešení musí být vždy připraveno a provedeno až doma, podle potřeb doby, a že o tom rozhodne pak lid demokratickým volebním a parlamentním způsobem. Nezapomínejme, že ke konci druhé světové války jen komunisté měli svůj program už předem připravený.

Výzva encykliky, aby očekávání věčného života neoslabovalo, ale spíše posilovalo naše úsilí o zlepšení tohoto světa, se týká také nás, politických uprchlíků, poněvadž idea integrálního – tedy opravdu křesťanského – humanismu nám ukládá povinnosti pracovat nejen pro život časný ale i věčný.

RUDOLF HILF

EIN PLÄDOYER FÜR BÖHMEN

Zur Frage der deutsch-tschechischen Beziehungen

In den beiden Exilzeitschriften *Svědectví* und *Právo lidu* fand während der letzten Jahre eine hitzige Diskussion um die Vertreibung der Deutschen aus der Tschechoslowakei, den sogenannten ‚odsun‘, statt, die von zwei anonymen Artikeln, die aus der Tschechoslowakei selbst kamen und mit ‚Danubius‘ und ‚Bohemus‘ gezeichnet waren, ausgelöst wurde.

Erstaunlich ist in dieser Auseinandersetzung, die sogar alte Freundschaften in Brüche gehen ließ, dreierlei: Erstens, daß eine ganze Generation nach diesem Geschehnis eine Frage derart lebhaft und engagiert aufgeworfen wurde, die man schon längst tot (oder wie Chruchtschow einst bemerkte ‚auf dem Abfallhaufen der Geschichte‘) glaubte. Zweitens, daß es überwiegend Stimmen der jungen tschechischen Generation waren, die von diesem Gewaltakt abrückten; und Drittens, daß bei aller Leidenschaft und tiefstehenden Klischees auf beiden Seiten im Ansatz doch so etwas wie ein vernünftiger Dialog zwischen Tschechen und Sudetendeutschen zustande zu kommen scheint.

Es ist dies eine Erfahrung, die mir Golo Mann einmal deutlich machte als er von einem Gespräch in Brünn anlässlich der Vorbereitung seines Wallenstein-Buches erzählte. Dieses Brüner Gespräch zwischen Deutschen und Tschechen schleppte sich mühsam dahin, bis Golo Mann den Stier bei den Hörnern packte und offen über das Jahr 1945 zu sprechen begann. Plötzlich war das Eis gebrochen und bei allen Unterschieden in der Auffassung kam ein wirklicher Dialog zustande. Auch in der vorerwähnten Diskussion der Zeitschriften zeigt sich das gleiche Phänomen: Man muss die Dinge aussprechen, wie sie sind, ohne Rückhalt, ohne politische Feinassen, man muß ‚wahr‘ bleiben, selbst wenn es der eigenen Seite zu schaden scheint, mit dem einen Ziel allerdings, heilen zu wollen, nicht zerstören, verbinden, nicht trennen. Dann ergibt sich, wenn die Zeit dafür günstig ist – man darf dafür auch sagen: wenn Gott es will – die Chance eines wirklichen Gesprächs, in dem beide aufeinander hören, und damit ein erster Ansatz von etwas Neuem.

In einer Anmerkung zu diesem nun einsetzenden Gespräch zwischen Tschechen und Deutschen, das im Endergebnis vielleicht weit wichtiger ist als die vertragliche Normalisierung zwischen beiden Staaten – der Bundesrepublik Deutschland und der CSSR –, die ja nur zu einer sehr begrenzten ‚Formalisierung‘ zwischenstaatlicher Beziehungen geführt hat,, möchte ich damit beginnen zu sagen, womit man nicht beginnen darf:

Man darf nicht damit beginnen, sich gegenseitig Rechnungen vorzulegen: wer mehr gelitten hat; wer mehr Schuld hat; wer mehr wiedergutzumachen hat. Vom Niemanden kann mit Fug und Recht verlangt werden, daß er auf seine Sicht der Dinge verzichtet und nichts von dem Bösen, das auf beiden Seiten wirksam war, der Vergessenheit anheimfallen soll. Verschwinden soll aber jene falsche Selbstgerechtigkeit, die seit je und für immer die Schuld jeweils nur beim Anderen sucht, ohne auch nur einen Gedanken an die Verantwortlichkeit auch der eigenen Seite zu verschwenden. Die Vergangenheit ist eine Warnung und soll eine Warnung bleiben. Sie soll aber keine ‚Waffe‘ sein die man gegen den Anderen einsetzt, denn das würde das gemeinsame Ziel eines solchen Dialogs – das ja nur die Überbrückung der Kluft sein kann – schwächen und verfehlen lassen.

Womit man weiter nicht beginnen sollte, ist das Verlangen, vom Anderen, vom Gesprächspartner, einen Kniefall als Beweis des ‚guten Willens‘ zu fordern. Keinem von uns steht dieses Recht zu, es sei denn Gott. Keiner steht so strahlend da, daß der Andere vor ihm in Sack und Asche erscheinen müßte.

Und womit man drittens nicht beginnen sollte, ist der Versuch, nun rechtlich und politisch festzulegen, wie unsere gemeinsame Zukunft – wenn es sie noch einmal geben sollte – nun auszuschauen hätte. Verfassungsspielereien am Sandkasten sind ebenso unnütz wie schädlich. Man würde nur den Schluß daraus ziehen, daß dem Volk in der Heimat irgendwelche ‚Lösungen‘ aufkrotyiert werden sollen, wie in diesem ganzen Jahrhundert dem einen oder anderen von uns immer einseitige Lösungen aufgezwungen worden sind. Damit muß ein für alle Mal Schluß sein.

Was mir notwendig erscheint, ist etwas ganz anderes: Es geht darum, die großen Linien der Bedeutung dieser Ereignisse zu finden oder zu sehen, die uns in diesem Jahrhundert getroffen haben. Die Details sind Sache der Forscher, der Wissenschaftler, der Historiker, die zu einem Austausch sine ira et studio zusammenfinden mögen. Die Sinnfindung aber geht jeden von uns an. Es ist ja unser eigenes Leben, das damit

Sinn gewinnt oder verfehlt.

In diesem größeren Horizont wäre es also an der Zeit den ‚smysl českých dějin‘ erneut durchzudenken, und das von beiden Seiten.

Tschechen und Deutsche haben in den Böhmisches Ländern – wenn auch mit einigen Krisen – nahezu ein Jahrtausend zusammengelebt und nirgendwo in Europa war diese slawisch-deutsche Symbiose so eng wie hier. Was nun bewirkt hat, daß diese selbe Böhmen zum Paradebeispiel des Nationalitätenkampfes bis hin zur völligen Trennung geworden ist?

Weder die abgrundtiefe Bosheit der einen noch die der anderen Seite, sondern im wesentlichen drei Vorgänge, die ineinander verborgen waren und von denen eins das andere geboren hat:

Der erste Faktor ist das Fortschreiten der Nationalstaatsidee von West nach Ost: von Frankreich über Mitteleuropa nach Ost- und Südeuropa (heute global verlängert in die sogen. Dritte Welt). Der Gedanke, daß Staat und Nation eins zu sein haben, daß Staat und Nation identisch sein müssen, entbehrt zwar nicht der Logik, aber überall dort, wo Völker und Volksgruppen historisch gewachsen miteinander und ineinander verzahnt siedeln, kann und muß dieses Prinzip zur Auflösung, zum Haß, zur Zerstörung, zu Gewalt und Krieg führen. Auch wenn verständlicherweise jeder Tscheche in diesem Prinzip einen gewaltigen Fortschritt gegenüber der Negierung Böhmens durch den Wiener Zentralismus sehen wird, der Keim aller späteren Zerstörung liegt in diesem Grundsatz.

Denn, und das ist der zweite Faktor oder die logische Folge, auch die Deutschen Mitteleuropas können sich zurecht auf diese Idee berufen. Und somit beginnt tief im vorigen Jahrhundert – und nicht erst seit Hitler – das Streben der Deutschen, sich in einem einzigen Nationalstaat zu vereinen. Dieses Streben, nach dem französischen Gedanken ganz logisch, mußte aber die nahezu ein Jahrtausendalte mitteleuropäische Völkergemeinschaft, die reichisch – d.h. übernational – und föderalistisch orientiert war, vollends zerstören.

Palacky hat diesem Gedanken, sogar in seiner noch verhältnismäßig losen Form des Deutschen Bundes, mit Recht eine Absage erteilt. Katastrophal mußte es werden, sobald aus der kleindeutschen die großdeutsch-zentralistische Phase wuchs. Würden sich die Deutschen nationalstaatlich-zentralistisch organisieren (das französische Prinzip und keine bloße deutsche ‚Tücke‘) dann blieb für die nichtdeutschen Völker Mitteleuropas nur noch eine Vasallenrolle oder Schlimmeres übrig. Man muß daher, so schmerzlich es den Tschechen berühren wird, zusammensehen, was 1918 und 1938/39 geschehen ist. Das gleiche Prinzip war am Werke, hat zuerst aufgebaut und dann zerstört. Und es mußte zerstören, weil es eben für die Mitte Europas mit seiner ganz anderen Tradition als der französischen nicht geeignet ist, die Selbstbestimmung seiner Völker und das Miteinander zu organisieren.

Es ist bezeichnend, daß man dann 1945 daraus genau die falschen Schlußfolgerungen gezogen hat. Nun wollte man ein für alle Mal sicherstellen, daß diese historische Verzahnung der Völker in Mittel- und Südosteuropa nicht noch einmal zum Hindernis wird – den allein darin sah man das Böse – und man ging daran, im Sinne dieses französischen Prinzip die Geschichte zu begradigen: die Grenzen von Nation und Staat sollten identisch sein und das hieß die Vertreibung von Millionen Menschen, im letzten allein deshalb weil sie nicht zum Mehrheitsvolk gehörten und weil ihre

Existenz an diesem historischen Ort nicht in dieses System des Etat-Nation paÙte. Aber damit wird nun im tschechischen Fall der dritte Faktor wirksam. Er besteht in einem Wesensmerkmal der tschechischen Geschichte: Von Anfang der böhmischen Geschichte an – nur mit dem vorübergehenden tastenden, nach Südosten orientierenden Versuch des Großmährischen Reichs – ist das Schicksal dieses Volkes mit dem des deutschen Volkes verbunden. Es ist das, was man kurz als die przemyslidische Orientierung bezeichnen kann und dies besagt, daß die böhmischen Länder sich dem Westen anschließen. Der Westen das waren und sind für die Tschechen aber zunächst einmal die Deutschen. Diese Leitlinie zieht sich durch die ganze tschechische Geschichte und dem widerspricht auch die hussitische Zeit nicht, denn auch sie ist Teil, ja Vorläufer europäischer und auch deutscher Reformbewegung. Die Trennung von den Deutschen 1945 – und man muß gerechterweise hinzufügen, daß ihr 1938 die von den Deutschen gewollte Trennung von den Tschechen vorhergegangen war – wurde damit auch zur Trennung von dem Westen, auch wenn man das nicht sah oder da und dort bis heute nicht wahrhaben will.

Klement Gottwald hatte es begriffen, als er in Brünn ausrief, daß man mit dem Ab-schub der Deutschen die „Irrtümer der Przemyslidenkönige korrigiere“. Auch von Edvard Beneš: ist ein ähnlicher Ausspruch bekannt, obgleich er eben nicht begriff, daß er damit die Grundorientierung der ganzen tausendjährigen böhmischen Geschichte in Frage stellte. Mögen die Historiker den Einzelheiten, z.B. des Prager ‚Putsches‘ von 1948 nachgehen: wesentlich ist nicht, ob dieser oder jener Minister damals versagt hatte, oder wieviel geschickter und zielbewuster die Kommunisten waren, wesentlich ist, daß die vorgehende Zäsur der Trennung von den Deutschen und der äußere Ausdruck für ein viel gewichtigeres inneres Geschehen war: die Negierung eines ganzen Jahrtausends böhmischer Geschichte. Da es aber kein Vakuum in der Geschichte geben kann, kam ganz folgerichtig der Anschluß an den Osten, die Ostorientierung, mit der im vorigen Jahrhundert vielleicht ein paar nationale Romantiker aus Enttäuschung über Österreich gespielt hatten, die aber nie wirklich der tschechischen und böhmischen Geschichte eigen war.

An diesem Punkt stehen wir heute immer noch, trotz Prager Frühling und trotz Charta 77. Was kann geschehen?

Wir haben uns hier vornehmlich mit dem deutsch-tschechischen Verhältnis beschäftigt und dabei nicht davon gesprochen, daß ohne das Zutun der Deutschen, ohne den Krieg, den Deutschland begonnen hat, die Russen wahrscheinlich nie bis in die Mitte Europas gekommen wären. D.h. es besteht eben infolge der deutschen Politik eine Lage in Mitteleuropa, die allein durch keine Selbsterkenntnis von Deutschen und Tschechen, durch keine bloÙe geistige Umkehr, geändert werden kann. Es würde hier zu weit führen, sich nun in Erörterung über die Möglichkeit oder Unmöglichkeit der Verschiebung der großen strategischen Gewichte in der Welt und in Europa zu ergehen. Böhmen kann dazu gegenwärtig sehr wenig beitragen.

Was aber möglich sein sollte, ist, daß als Anfang einer geschichtsrelevanten Bewegung im Verhältnis unserer beiden Völker ein consensus über die großen Linie und Ursachen unseres gemeinsamen Niedergangs entsteht und daß daraus dann auch konkrete Schlußforderungen für einen neuen Impuls der Verständigung, der Versöhnung und der gemeinsamen Arbeit für die Freiheit dieser böhmischen Länder und ihrer Menschen gezogen werden.

Wenn die tiefste Ursache in der Anwendung des für Mitteleuropa nicht geeigneten französischen Nationalstaatskonzepts erkannt worden ist, dann folgt daraus nichts anderes als die Umkehr zu jener Grundlage, auf der die tausendjährige böhmische Geschichte baut: zu einem Staatswesen, in dem in freier Selbstbestimmung auch zwei Völker zusammenleben können. Wenn ich sage „in freier Selbstbestimmung innerhalb des Staatswesens“ so schließe ich dabei bewußt und eindeutig jede Grenzveränderung aus. Wer sich zu Böhmen bekennt, wer seine Geschichte gegen dieses zerstörerische Prinzip des französischen Nationalstaates bejaht, der muß sich auch zu den geschichtlichen Grenzen Böhmens bekennen. Er muß Böhme sein oder werden und dann erst kommt die nationale ethnische Zugehörigkeit. Daß das heute für einen Deutschen ebensowenig leicht ist, wie für den Tschechen, zu erkennen, daß das Schicksal seines Landes doch untrennbar mit dem Schicksal der Deutschen verbunden bleibt, ist ein hartes Faktum. Diese Wendung wird also erst am Ende eines vielleicht langen Dialogs stehen können.

Und noch etwas anderes muß in diesem Zusammenhang ausgesprochen werden: Bekenntnis zu Böhmen heißt nicht, daß die Zeit zurückgedreht werden sollte oder könnte. Es gibt kein Normaljahr X, an dem die Welt in Ordnung war und zu dem man nur zurückzukehren bräuchte. Die Lösung liegt demnach nicht in der Wiederherstellung alter Verhältnisse, z.B. vor der Vertreibung. Das wäre auch faktisch gar nicht möglich. Die Lösung zielt nach v o r n e : in die Wiederherstellung einer tschechisch-deutschen Gemeinsamkeit im böhmischen Rahmen. Auch wenn sie nach Lage der Dinge vermutlich noch so bescheiden ausfallen würde, sie würde die Überwindung jener schicksalhaften Zäsur von 1938/39 und 1945/46 bedeuten und damit die Geschichte Böhmens wieder in ihr Lot bringen.

Wie überall in der Welt haben wir zu wählen zwischen der Verhärtung und dem Dialog. In den großen Machtfragen mag die Entscheidung noch ausstehen oder gar noch lange auf sich warten lassen. Zwischen Deutschen und Tschechen – als historisch gewordenen Völkern – spricht nichts mehr für den Rückfall in jene Zeiten, in denen man sich gegen den Nachbarn panzerterte und abgrenzte, nur um sich schließlich gemeinsam auf dem Trümmerfeld der Geschichte wiederfinden zu müssen. Es spricht alles für eine neue Gemeinsamkeit, die für uns alle in jenem Wort „B ö h m e n“ und seiner für Europa nicht unbedeutenden Geschichte mitschwingt.

STRUČNÝ SOUHRN:

V poslední době vzplanula opět živá debata o odsunu Němců z Československa. Zajímalivé na tom je, že – jak se zdá – přece lze ještě počítat s rozumným rozhovorem o této otázce, pokládáné vlastně už za vyřízenou, za smetišti dějin. Má-li ale z takové diskuse něco podstatného vzejít, třeba mluvit o všem otevřeně a pravdivě, i když se to snad společníkovi nezamlouvá. Rozhodně nelze začít nějakým „účtováním“ a předhazováním si různých vin. Rovněž není možné okamžitě vymýtít na obou stranách všechny podchy křivdy nebo žádat, aby se všechno naráz zapomělo. Zmizet musí ale jakékoliv sebeospravedlňování a kladení viny druhému, aniž by se uvažovalo o své vlastní. Minulost má být výstrahou a nikoliv zbraní proti jiným. Nesmí se též vyžado-

vat, aby druhá strana hned padla na kolena a tím nejen doznávala kajcně svou vinu, ale i současně ukazovala svoji dobrou vůli. Nikdo z nás nevyzařuje takovou mravní čistotu, že by omráčil všechny ostatní. Též se nemá propadnout nějaké vidině a určovat, jak by měla vypadat společná budoucnost, kdyby k tomu mělo jednou dojít. Tím by se jen vnucovalo zase to, čehož bylo v tomto století už víc než dost. S tím se musí přestat. Důležité je zamyslet se nad tím, co vše jsme už prožili a oboustranně znovu zkoumat smysl českých dějin. V českých zemích žili Češi a Němci skoro tisíc let společně a nikde v Evropě nebylo toto slovansko-germánské spolužití výraznější. Co tedy vlastně způsobilo tento národnostní boj a roztržku? Různé dějinné procesy, z nich jeden závisel na druhém, přímo i nepřímo.

Hlavně tzv. národnostně-státní idea, původem z Francie, hlásající, že stát a národ musí být totéž, jeden pojem. Tato myšlenka ovlivnila do jisté míry po pokroku dychtící obyvatele české národnosti, neboť představovala něco jako protiváhu vídeňského centralismu. Ale i Němci ve Střední Evropě se dovolávali této myšlenky. Zárodek jejich pozdějších snah po jednom národním státě nevznikl tedy u Hitlera, nýbrž v minulém století. Ve Francii by snad tyto snahy bývaly nepostrádaly určité logiky, ale v tisíciletém národnostním společenství Střední Evropy neměly patřičné oprávnění. To poznal už Palacký, odsoudil a zamítl je. Katastrofální účinek pak projevila tato idea v Německu, kde se maloněmecká fáze vyvinula ve velkoněmeckou. Tu zbyla pak všem neněmeckým národnostem jen úloha poddaných nebo i ještě horší. Z tohoto hlediska je třeba též chápat německý názor na r. 1918 a 1938/39. Tento princip nebyl totiž schopný umožnit neb uskutečnit nějaké sebeurčení národů. Stejně se pak vše zase opačně opakovalo v r. 1945. A stejně falešně: Hranice národa měla být totožná s hranicí státu a tudíž vyhnání miliónů lidí jen proto, že nepatřili k většině národa.

Dějiny českých zemí, s výjimkou Velkomoravské Říše, byly však úzce spjaty s dějinami německého národa. Přemyslovská politická orientace poutala české země k Západu a tu byli – už jen ryze zeměpisně – Němci těmi nejbližšími. Tato orientace ovlivňuje a prolíná české dějiny. Spontánní odluka Čechů od Němců v r. 1945 znamenala prakticky též odtržení se od Západu. Je nutné ovšem poznamenat, že tomu předcházelo totéž z německé strany v r. 1938.

Výsledkem bylo obrácení se na Východ, čímž došlo k popření celého tisíciletí českých dějin a k dnešnímu stavu, který nezměnilo ani pražské jaro, ani Charta 77. Co lze dále podniknout? Ne mnoho v současné situaci. Oba národy však mohou hlouběji promyslet příčinu společného úpadku a společně též hledat nové možnosti porozumění, smíru a cesty k znovunabytí svobody. Či snad není možné, aby v jednom stále žily vedle sebe dva národy, aniž by se musely nějak měnit státní hranice? Obyvatelé tohoto budoucího státu se musí ale předem cítit příslušníky státu a pak teprve členy té či oné národnosti. Je vyloučeno vracet se do minulosti. Je nezbytné hledat řešení do budoucna: obnovení česko-německého společenství v rámci českých zemí. Jen společenství těchto dvou historických národů na nové základně by mohlo usnadnit překlenutí oněch osudných let 1938/39 a 1945/46. Pravděpodobně je dnes tato myšlenka ještě stejně těžko pochopitelná, ba snad i cizí, jak Čechům tak i Němcům. Její uskutečnění by však mohlo být konečným výsledkem bytí i ještě dlouho trvajícího, snad i vlekoucího se vzájemného rozhovoru, který však nesmí být přerušen.

SUDETSKÁ BALADA

V Tannwaldu, Hamrech stojí, mlčí stavy,
U Deutschů v Plánkách netočí se brus
V Mariahilf je hlava vedle hlavy:
der Tag wird kumma, přijde si pro nás Prus.

S německé strany zlý jde v(í)tr. Ztěžka
jdeš proti větru s rancem českých c(í)ch.
Vysoké boty má ordner Wenzel Tscheschka
a Fricke Deutsch po staru v dřevácích.

Do Němec, z Němec chodí dřevák pěšky,
jít proti větru někdy přemáhá.
Padesát koňských má auto Wenzla Tscheschky,
do pluhu Deutsch svou mámu zapřáhá.

Na boso chodí Deutsch a někdy zmešká
Gauvolksversammlung v Ober Weweritz.
Bojí se Boha jen v botách Wenzel Tscheschky,
má pro strach uděláno na boso Deutsch Fritz.

V Lučánkách – Wiesen nahore na krchově
im deutschen Boden ruht das deutsche Blut:
„Buď země lehká Českové Anně, vdově,“
„Hier Martin Deutsch im Gottes Namen ruht.“

Nedělá kříž už Wenzel na hřbitově,
na kříži zemřel gottverfluchter Jud'.
Nedělá kříž der rote Fritz na hrobě,
„Hier Martin Deutsch im Gottes Namen ruht.“

Vzkazuje Berlín: Blei und Blut und Boden,
Vzkazuje Praha: klid a rozvahu.
Není Fritz Deutsch německé půdy hoden,
sází Fritz Deutsch svou bídu na Prahu.

Na boso zořeš padesát měř ztěžka,
Paradeschrittem v botách odvaha.
Sto koňských má už ordner Wenzel Tscheschka,
do pluhu mámu Deutsch dál zapřáhá.

V Tannwaldě, Hamrech stojí, mlčí stavy.
Hosty své vítá zámek Fürstenhort.
How do you do, hostitel lorda zdraví.
How do you do, děkuje vlídně lord.

Vzkazuje Berlín: Reines Blut und Rasse.
Vzkazuje Dachau: Blut und Meuchelmord.
How do you do? Anglie lorda ptá se.
How do you do? odpovídá jí lord.

Lidové noviny 4.IX.1938

CASSIUS

Jaroslav Kolman Cassius,

se narodil 30. prosince 1883 a zemřel 4. června 1951. Loni tedy uplynulo třicet let od jeho smrti a za dva roky tomu bude sto let, co se narodil. Byl žákem „Křemencárny“, a na Českém vysokém učení technickém absolvoval stavitelský obor. Před první světovou válkou se mihnul v kruzích pražské bohémy, kde poznal Langera a Haška. Roku 1914 musel narukovat, byl odvelen na srbskou frontu a tam těžce zraněn. Díky zranění byl však propuštěn do civilu a v roce 1916 už začal pracovat jako novinář v redakci Venkova. Vždycky stál na pozicích národních, a proto se také dostával do polemiky s nastupujícím bolševismem a osobně i s kumpánem z předválečných let, Haškem. Komunistická kritika ocejovala Kolmana jako „pravičáka“. A tak si naposledy zatisknul roku 1947. Roku 1958 vyšel střizlivý výbor z jeho básní, ale jeho publicistická práce, próza a divadelní hry zůstávají už pro dnešního Českoslováka naprosto neznámé. Apokalyptické vise národního boje se pochopitelně nehodí vydavatelům v Praze. Exiloví vydavatelé prozatím Cassia neobjevili, ačkoli Publishers 68 vydalo už před lety Haškovu polemiku proti Kolmanovi. Patřil ke generaci, která svázala svůj život s republikou a s vírou v lidství civilizace, která nemůže být poražena, protože představuje spravedlivější svět. Domníváme se, že Cassiův hlas přesto nezaznívá ze vzdálených břehů.

J.B.

BALADA O VĚRNÉM VASALU

Když páni ve Versailles nám smlouvu sepsali,
my, vděční, Západu se stali vasaly.

Za pomoc ruky té, co kreslila nám mapu,
my navždy uvízli v tom hladkém francském drápu.

A kroku nebylo, jež podnikli jsme sami.
Co na to Paříž dí a souhlasí-li s námi.

Co na srdci, to k nim i na jazyku.
My v shodě s přáteli stavěli Republiku.

My v Paříži jsme dleli víc než doma.
I v Londýně. A třesoucma rtoma

jsme pronášeli nejskromnější přání.
k nimž tucet rad, vždy přidávali páni.

Dvou různých krví var slít v svazků zázraky:
Oh, vive la France, vive Tchecoslovaquie!

Na důkaz bratrství nás ve tvář líbali,
a my zas ruce jim, my vděční vasali.

O věčném přátelství, až hrozném ve své moci
nám často mluvili. My měli klidné noci.

Ó my jsme byli silní, my se nebáli,
Francie záštita, my hrdí vasali!

Však přišel den, nám zatmělo se v zraku
od rány smrtelné, a z francouzského praku!

Vlk zavyl strašlivě ... Hlad o kořist se hlásí.
Je třeba oběti, je třeba rychlé spásy!

– A ještě v mrákotách nás v pouta svázali
a vlku hodili. Nás věrné vasaly.

VZKŘÍŠENÍ VE SVĚTĚ ZMÍTANÉM STRACHEM

Kázání při mši sv. 13. dubna 1980 v Turíně.

1. „Večer toho prvního dne v týdnu přišel Ježíš tam, kde byli shromážděni učedníci, když ze strachu před židy měli dveře zavřeny.“ /J 20, 19/. Těmito slovy dnes začíná čtení evangelia podle sv. Jana. „... ze strachu ... měli dveře zavřeny.“

Zpráva o tom, že hrob, kde byl uložen Kristus, je prázdný, se již ráno roznesla k apoštolům shromážděným u večeřadla. Kámen, kterým římské úřady zapečetily hrob na žádost židovské velerady, byl odvalen. Strážci, kteří měli na příkaz velerady hrob hlídat, byli pryč.

Ženy, které se „časné ráno“ odebraly k Ježíšově hrobu, mohly bez potíží vstoupit do hrobky. Stejně tak mohli potom učinit Petr, kterému ženy o tom podaly zprávu a s ním Jan. Petr vstoupil do hrobky; viděl tam pruby plátna a stranou položený rubáš, kterým bylo tělo Páně zabaleno. Oba zjistili, že hrob je prázdný a opuštěný. Uvěřili, že Marie Magdalena a ostatní ženy, které je informovaly, mluvily pravdu. Ještě nepochopili Písmo, podle něhož měl být vzkříšen z mrtvých /viz Jan 20, 1, a násl./ Vrátili se tedy k večeřadlu a čekali, jak se události budou vyvíjet. Když evangelista Jan, který se toho všeho aktivně účastnil, píše, že „se nacházeli“ ve večeřadle, zatím co dveře měli ze strachu před židy zavřeny, znamená to, že strach byl silnější než ostatní jejich pocity. Nečekali tedy nic dobrého od toho, že hrob byl prázdný; počítali spíše s novými potížemi a šikanováním se strany židovských starších. Byl to prostý lidský strach vyplývající z bezprostředního ohrožení. Avšak za tímto strachem – za nahou obavou z ohrožení – se skrýval hlubší strach, vyvolaný událostmi posledních dnů. Tento strach, který začal ve čtvrtek v noci, vyvrcholil na Velký pátek a trval i po sejmutí Ježíše s kříže a ochromoval veškeré jejich počínání.

Byl to strach, který vyvolala Kristova smrt.

Vždyť když se jich jednou tázal, „za koho pokládají lidé Syna člověka“, /Mt 16,13/, uváděli všelijaké domněnky o Kristu a když se jich potom přímo zeptal: „A za koho mě pokládáte Vy?“, /Mt 16,15/, poslechl i mlčky přijali za své, co řekl Šimon Petr: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.“ /Mt 16,16/.

Syn Boha živého je tedy mrtvý na kříži.

Strach, který zachvátil srdce apoštolů, měl své nejhlubší kořeny v této smrti: byl to strach, který vyvolala Boží smrt.

Strach a pokrok v dnešním světě

2. Strach zachvacuje také dnešní generaci lidí. Zakoušejí ho intenzivním způsobem. Ti, kteří si více uvědomují celkovou situaci člověka a kteří zároveň přijali smrt Boha v lidském světě, jej pociťují možná pronikavěji.

Tento strach nalezneme na povrchu lidského života. Na povrchu je kompenzován rozmanitými prostředky moderní civilizace a techniky, které člověku umožňují,

aby se osvobodil od hloubky a aby žil co by „homo oeconomicus“, „homo technicus“, „homo politicus“ a do určité míry též co by „homo ludens“.

Vskutku, v současné době se nachází dostatek důvodů, aby trvalo a rostlo ono vědomí zrychleného pokroku člověka na poli jeho vlády nad viditelným světem a nad přírodou.

Člověk si ve své planetární dimenzi nikdy dříve nebyl natolik vědom všech sil, které je schopen používat a podmaňovat, aby mu sloužily, a nikdy jich neužíval v takové míře. Z tohoto hlediska a v této dimenzi je přesvědčení o pokroku lidstva plně oprávněno.

V zemích a prostředích, které žijí v největším technickém pokroku a největším materiálním blahobytu, jde ruku v ruce s takovým přesvědčením postoj nazývaný obvykle „konsumentským“. To svědčí o tom, že víra v lidský pokrok je oprávněná jenom zčásti. Svědčí to o tom, že tato orientace na pokrok může v člověku zabít to, co je nejhloběji a nejbytněji – lidské.

Kdyby tady byla mezi námi Matka Tereza Kalkutská, jedna z žen, které se nebojí sestoupit ve stopách Kristových ke všem dimenzím lidství, ke všem situacím člověka v současném světě, řekla by nám, že na silnicích v Kalkutě a v jiných městech ve světě umírají lidé hladem ...

Konsumentský postoj nebere v úvahu celou pravdu o člověku – ani pravdu historickou, ani pravdu sociální, ani pravdu vnitřní a metafyzickou. Spíše utíká od této pravdy. Nebere v úvahu celou pravdu o člověku. Člověk je stvořen pro štěstí. Ano! Ale štěstí člověka neznamena totéž, co potěšení! Člověk, který je orientován „konsumentsky“, ztrácí v tomto potěšení plný rozsah svého lidství, vědomí nejhlubšího smyslu života. Toto zaměření pokroku zabíjí tedy v člověku to, co je nejhloběji a nejbytněji lidské.

Pokrok a jeho potenciál smrti

3. Ale člověk má hrůzu ze smrti.

Člověk má strach ze smrti. Člověk se brání smrti.

A společnost se ho snaží bránit před smrtí.

Pokrok, kterého bylo dosaženo lidskými generacemi s tolika obtížemi, s vynaložením tolika energie a s takovými náklady, skrývá v sobě mocný, ba přímo gigantický potenciál smrti. Je třeba to zvlášť dokazovat ve společnosti, která si je vědoma možnosti sebezničení, které se skrývají v současných nukleárních zbraních?

Současný člověk má tedy strach. Strach mají supervelmoci, které disponují těmito zbraněmi. Strach mají i ostatní: světadfly, národy, města ...

Tento strach je oprávněný. Nejenže existují možnosti ničení a zabití dříve neznámé, ale dnes už lidé v masách zabíjejí jiné lidi! Zabíjejí je v jejich bydlištích, v úřadech, na univerzitách. Lidé vybavení moderními zbraněmi vraždí bezbranné a nevinné lidi. Takové věci se vždycky děly, ale dnes se stávají systémem. Jestliže lidé tvrdí, že je třeba zabíjet jiné lidi, aby se tím změnil člověk a společnost, pak si musíme klást otázku, zda zároveň s tímto gigantickým materiálním pokrokem, jehož je naše epocha svědkem, jsme nedospěli současně ke zrušení člověka, hodnoty tak podstatné a základní: Nedospěli jsme již k popření tohoto podstatného a základního principu, který starý křesťanský myslitel Ireneus vyjádřil větou: „Je nutné, aby člo-

věk žil? ” – Tak tedy oprávněná obava zachvacuje generaci dnešních lidí. Nestane se tato orientace ke gigantickému pokroku, který se stal obrazem naší civilizace, počátkem gigantické a programované smrti člověka? Nejsou jeho předzvěsti a anticipací hrozné tabory smrti, jejichž stopy ještě někteří z našich současníků nosí na těle?

Smrt Boha a smrt člověka

4. Apoštolové shromáždění v Jerusalemě ve večeradle byli jati strachem: „Dveře měli ze strachu ... zavřeny.” Syn Boží byl mrtvý na kříži.

Nezrodil se snad také tento strach, který zmítá dnešního člověka, ve svém nejhlubším kořeni ze „smrti Boha“?

Nezrodil se jistě ze smrti na kříži, která se stala počátkem vzkříšení a pramenem oslavení Syna Božího a zároveň základem lidské naděje a znamením spásy; nikoli – z této smrti se nezrodila.

Naopak! Zrodila se ze smrti, jíž člověk zabil Boha v sobě zejména v průběhu posledních období dějin, ve svém myšlení, ve svém svědomí a ve své práci. Je to jakoby společný jmenovatel mnohých iniciativ lidského myšlení a lidské vůle. Člověk uprál Bohu sám sebe i svět.

Nazývá se to „osvobozením od náboženského odcizení”. Člověk vzdaluje sám sebe a svět od Boha v domnění, že jediné takto si je plně přivlastní a stane se pánem světa a svého vlastního bytí. Člověk tedy „zabíjí” Boha v sobě, i v ostatních. Tomuto cíli slouží celé filosofické systémy, sociální, ekonomické a politické programy. Žijeme v epoše gigantického materiálního pokroku, v epoše, která však také přinesla negaci Boha, jaká dříve nebyla známa.

Tak vypadá naše společnost.

Ale proč se člověk bojí? Možná právě proto, že jako důsledek této své negace člověk v poslední instanci zůstává sám: metafyzicky sám ..., vnitřně sám. Nebo ...? Možná právě proto, že člověk, který usmrtil Boha, nenajde rozhodující zábranu, aby nezačal bojovat s člověkem. Tato rozhodující zábrana tkví v Bohu. Poslední důvod k tomu, aby člověk žil, respektoval a chránil lidský život, spočívá v Bohu. A posledním základem lidské hodnoty a důstojnosti, smyslu lidského života, je skutečnost, že je obrazem a podobností Božím!

Radost ze vzkříšení

5. „Večer toho prvního dne v týdnu přišel Ježíš tam, kde byli shromáždění učedníci, když ze strachu před židy měli dveře zavřeny. Najednou stál mezi nimi a řekl jim: „Pokoj vám!” /J 20,19/

Ale On přece žije! Prázdný hrob neznámá nic jiného, než že byl vzkříšen, jak to sám předpověděl. Žije, a hle, přichází k nim – přesně tam, kde je zanechal ve čtvrték večer po velikonoční večeři. Žije ve svém vlastním těle. Vždyť poté, co je pozdravil, „ukázal jim ruce a bok”. /J 20, 20/ Proč? Jistě proto, že na nich zůstaly stopy ukřižování. Kristus, který byl ukřižován a který zemřel na kříži, je tentýž Kristus, který nyní žije. Je to Kristus vzkříšený. Téhož dne ráno se nenechal zastavit Magadalenou, a dnes „ukazuje jim, apoštolům, ruce a bok”. „Učedníci se zaradovali, když viděli Pána.” /J 20, 20/

Zaradovali se! Tato věta je prostá a zároveň hluboká. Nemluví přímo o hloubce a síle radosti, již se svědkové vzkříšení stali účastníky, ale můžeme si to z ní domyslet. Jestliže jejich strach měl svůj nehlubší kořen ve faktu smrti Syna Božího, pak radost ze setkání se Vzkříšeným je osvobodila od strachu.

Přeložil Miroslav Novák

AAS 1980, str. 286-293; mezititulky doplněny

TŘI GLOSY K VYDÁNÍ ZAHRADNÍČKOVY SBÍRKY DŮM STRACH

Text, podle něhož nakl. Publishers 68 v Torontu vydalo Zahradníčkovu sbírku *Dům Strach*, vyšel z rukou opisovače, který patrně použil básnickova originálu jako předlohy. Jako skoro vždy v takovém případě, vloudily se do textu chyby a nejasnosti. Chtěl bych poukázat jen na ty nejdůležitější.

1/ Zůstává nejasné, jestli v titulu sbírky se má psát slovo *strach* s malým nebo velkým začátečním písmenem. V knižním vydání je patrné kolísání mezi oběma možnostmi. Na obálce stojí *Dům Strach*, na titulní straně *Dům strach*; stejnojmenná báseň v textu má *Dům Strach* – „nevím, jak na mapě budoucnosti *Dům Strach* je označen“ –, v obsahu však čteme *Dům strach*.

2/ V knižním vydání byla vynechána z nedosti jasných příčin vynikající báseň *Žalm*, která obsahem i stylem do této sbírky nesporně patří.

3/ V básni *Mírožerci* byl – asi vinou opisovače – zkomolen už titul, který má znít podle všeho *Mírožeci*. Koncept *žreců* se dá odvodit z obsahu básně; nemluvě o tom, že výraz *žerci* nedává valný smysl. Velmi pochybuji, že by Zahradníček konstruoval neologismus kombinací *žrec plus žertva* do tvaru *žer/e/c*. Z textu básně vyplývá, že jde o obětujícího /se/ „laického“ kněze, v tomto případě o vězně-básníka. Spojení s *mírem* /*míro-žrec*/ odkazuje podle všeho k Hölderlinově „knížeti míru“ /*Friedensfürst*/, kterého Zahradníček interpretoval jako Krista. /V Hölderlinově pozdně objevené básni *Friedensfeier* titul *Friedensfürst* odkazuje ovšem spíš v instancích německého idealismu na „německého ducha“./ – V Zahradníčkově básni *Mírožerci* tj. *Mírožeci* přinášejí věžňové sami sebe v smírnou oběť, i když – na rozdíl od Krista – jaksi z donucení: „kdy pro nás přijeli ti / jak řezníctí tovaryši brav na bryčkách smrdutých / k porážce odvážejí“. V každém případě se jedná o mezní podobu následování Krista, jež je „adekvátní“ pro básníka, a na níž se podílí podstatně i jeho poezie. Ve verších: „a ve svém žije dál a po svém dál plápolá prapor básně /báseň tvá Mírožerci/ ruce s úpěním zdvižené ... křik lásky ...“ se název *Mírožerci* uvnitř básně překrývá s titulem básně. Báseň sama, zastupující poezii, se zde chápe jako forma duševní, smírné oběti, nebo aspoň jako nedílná součást oběti /oheň/. „Ruce s úpěním zdvižené“ jsou ruce básně-poezie, „křik lásky“ je její křik. Také zde ovšem správný tvar má znít *Mírožeci*, a to v nominativu pluralis.

Zcela vyloučeno je čtení opisovačova Mírožerci ve významu žrouti nebo žravci, což by sice v logice tvora žerci mohlo neblaze odkazovat tímto směrem. Forma žerci, o sobě jazykově neobratná, by se dala, jak řečeno, akceptovat jen jako dost nepravděpodobná kontaminace výrazů žertva a žrec. Poselství básně mluví však jasně: vězeň-báseň leží na Záhořově loži jako na obětním oltáři, zachvacován a ztravován plamenem poezie; již zastupuje báseň sama: „není to papír, ani černá tiskařská / však je to plamen, dech živý ta báseň tvá.“ Nepřímou může přispět k ilustraci i skutečnost, že Jan Zahradníček nejen nemohl své básně publikovat, ale nesměl si je ani zapsat na papír, takže je po dlouhou dobu uchovával pouze v paměti.
Proto spíš: Mírožerci.

RIO PREISNER

JAN ZAHRADNÍČEK

Ž A L M

I.

Jedním okem žalosti vpřed, druhým okem žalosti zpět
tak se rozhlížím, ptám, rozhlížím, ptám –
ó Levano, kde všude, kde všude se připravoval
můj nynější žal, žalátní řehole má.

Kde všude v prsti zemské i ve vodách. V tmách kanálu,
kam nezrozenátka krysám házejí. V močálech
kvasících kořalkou sebevrahů. Pod osikou Jidášovou.
Na dvorcích lupanářů mezi kopřivami a močůvkou.

V jakých rukou se vrhla vlákna souvislostí, co táhla mne.
Jak vyhrězlá střeva omotávala nohy mé, padal jsem.
Utíkal, padal. Ukazovali za mnou. Smáli se.
Nebylo úniku. Zůstal jsem stát tisíce tváří proti sobě.

Se všech stran haluze hrůzy sahaly po mně. Nakonec
v očích tma, v ústech krev
ležím bezbranný
pod nohama davů, jež se valí nade mnou.

Ty davy hřišť, stadionů a nádraží
po mně šlapou. Můj Bože, nejsem kámen a šlapou po mne,

**jak s pohrom se hrou a v pohromách ztrácejí se. A ještě z dálky
z nádvoří Pilátova, slyším,
provolávají slávu Barabášovi, jež zvolili všemi hlasy,
slyším řev, vytrubování dinosaurů:
Neznáme slitování. Kamenný věk nám nastává.**

Kamenný věk nám nastává.

II.

**V Jeruzalémě, v Paříži, Petrohradě či v Praze
cosi v lidech oblundně narůstá, cosi menší se.
Dinosauri a štěnice, dinosauri a štěnice,
ó, Kriste, to budou, mají být příští obyvatelé globu,
jestliže se neustrneš, jestliže se neustrneš sám nad sebou
v nás a neutíšíš ten oceán temnot,
to mare slepého davu, jenž sráží se
o žulové útesy vůle Boží.**

III.

**Protáhlé vytř psů z dvorů kriminálních k tvým prahům
nedolehne. Spíš ubohý lidský hlas časů nelidských.
Spíš travnatý šelest modlitby tmou vroucně se deroucí
ze srdce, po němž dupou.**

A.F. VALLADAREZ

G E R A R D O -- KUBÁNSKÝ POLITICKÝ VĚZEŇ

**Kazatel bible a naděje
Kus nebe stále po ruce
A v očích trochu slunce
Byl Bratrem Víry nazýván
Neb Víru uměl dodávat
Jeho oči se náhle obrátily k neviditelnému nebi:
Pane, odpusť jim, neboť neví co činí.**

**Úryvek z „Básně o Krveprolití“
Volně přeložil Felix Uhl**

PRACOVNÍ TÁBORY A VĚZNICE NA KUBĚ /Dle zpráv CSI-1979/

Provincie Pinar del Rio:

Věznice: Cinco y medio, G2 Pinar de Río
Pracovní tábory: El Cuajana, La Garanjicha, Sandino I., Sandino II., Taco-Taco, Loma de los Coches, El Brujo, El Jovero, La Trinquilidad, La Viga /pro mladistvé/, Fajardo

Provincie La Habana:

Věznice: Combinade del Este /Principe+La Cabana/, El Morro, G2 Habana, Nuevo Amanecer
Pracovní tábory: Melena I., Melena II., Melena del Sur, Valle del Peru, Valle de la Picadura, San Juan, Pedro Pi, La Nena, Jaruco, Pedro Betancourt, Aguica, Jicarita, El Mamey, Santa Rita, Guira 1, Guira 2

Provincie Matanzas:

Věznice: San Severino, G2 Matanzas
Pracovní tábory: Aguica, Caballero Milan, Canasi

Provincie Las Villas:

Věznice: Santa Clara, Nieves Morejon, G2 Las Villas, Ariza, Tres Palmas /ženská věznice/
Pracovní tábory: Palma Sola /ženy/, Los Mangos, Santa Isabel de Las Lajas

Provincie Camagüey:

Věznice: Kilo Siete, Monon
Pracovní tábory: El Mambi, Chambas, La Majasereda, Santa Isabel de Las Matilde, Jatibonico, Marti

Provincie Oriente:

Věznice: Santiago de Cuba /vězení státní bezpečnosti/, Boniato, Holguin, Baracoa, Guantanamo, Palmas Atlas, San Ramon

Pracovní tábory:

El Mijial, La Caoba, Santa Lucia, Playa Manteca, El Caney, El Brujo, Fernando Cherique, La Manga, La Majasa, Manati, Mangos de Baragua, Yatigua.

NAD ÚMRTÍM DR. ALOISE ROZEHNALA

Kdykoliv jsem v poslední době navštívil Dr. Aloise Rozehnalů, sevřelo se mně srdce úzkostí: Jasně oči, jasná mysl, ale bylo až přespříliš zřejmé, že tělo žilo již jen krajním vypjetím Rozehnalovy vůle. Šlo tu o úžasný zápas se smrtí. A přes to jsem doufal, že Rozehnal tak brzy ještě nezemře, že Pán Bůh milostivě dopustí, aby se mohl ještě více přiblížit ve svém životním díle, které si naplánoval, k jeho nejbližšímu a nejhlubšímu naplnění.

V některých nekrologích o Rozehnalovi vidí se hlavní jeho význam v jeho vynikajících právních znalostech. Rozehnal však byl nejen mimořádně vynikajícím právníkem.

Pokud jde o Rozehnalů jako právníka, tož kvalitu jeho mimořádných vědomostí a schopností dokládají mimo jiné zejména tyto skutečnosti, veřejnosti, zejména celku čl. exilu, dosud málo známé, nebo vůbec neznámé: Od roku 1959 Dr. Rozehnal byl činným jako znalecký svědek před řadou amerických soudů a vydal řadu písemných znaleckých posudků ve věcech dědického práva v ČSSR. O hodnotě tohoto znaleckého působení Rozehnalova před americkými soudy svědčí dopis úřadu Attorney General státu Pennsylvania, datovaný 25. května 1960 a adresovaný Free Europe Committee v New Yorku, v jehož studijním a analytickém oddělení Dr. Rozehnal pracoval. V tomto dopise, z něž doslova cituji, se praví:

„Representatives of the Department of Justice and the Department of Revenue of the Commonwealth of Pennsylvania have for some time sought experts on the law and economics of various Eastern European Countries. We were fortunate indeed to have been referred to Dr. Alois Rozehnal, of the Free Europe Committee, whose research, advice and expert testimony on conditions in Czechoslovakia have proved invaluable.

The materials and writings he forwarded to me enabled me to prepare adequately for trial. Dr. Rozehnal sat at counsel table and proved of great assistance in the cross-examination of Dr. Alexander Bozděch, a member of the Legal Advice Bureau of Czechoslovakia, who testified on behalf of the Czechoslovakian claimants.

Dr. Rozehnal's testimony on June 23, 1959, and again on April 27, 1960, was scholarly, erudite and comprehensive.

In direct examination, he gave an excellent analysis of the constitution, laws, and economic conditions in Czechoslovakia. /The trial transcript of May 27 could serve as model for expert witnesses./ He was forthright, and did not waver on cross-examination, and won the admiration of all present in the courtroom for his brilliant and exact knowledge of Czech law.

Judge Robert V. Bolger, the hearing judge, referred with gratitude to the scholarly exposition by Dr. Rozehnal, and requested frequently from his testimony on May 6, 1960, in an address on Inheritance to the Judicial Conference /consisting of all of the judges in Pennsylvania/.

Prior to the trial of the test case, Dr. Rozehnal forwarded to me various writings on the topic and abstracts of pertinent Czech documents and laws. He also prepared two studies „Czechoslovak Constitution and Its violations” and „Transfer of Inheritances” which were not only of inestimable value in preparation for trial, but will also be of assistance to the Court in reaching a decision as to whether a beneficiary residing in Czechoslovakia will receive the actual benefit use and control of inheritances from the USA.

I have no doubt that, primarily upon the testimony of Dr. Rozehnal, the Court will forbid the transfer of inheritance to residents of Czechoslovakia.”

Potud dopis Attorney-General státu Pennsylvania.

Office of the Attorney General státu Montana vyslovila dopisem z 9. prosince 1960, adresovaným opět Free Europe Committee v New Yorku, své plné uznání právních znalostí a schopností Dr. A. Rozehnal, a mimořádné ocenění jeho odborné pomoci jako znalce, takto: /Cituji doslovně z uvedeného dopisu/, „We were most fortunate to be able to enlist the service of Dr. Rozehnal in the hearings of the case. This is especially true due to the fact that it has been stipulated by counsel that the transcript of testimony produced before the Court in that case will be used in various Courthouses in the State of Montana, involving heirs, residents of Czechoslovakia.

The vast store of information at the command of Dr. Rozehnal was of great benefit in both the preparation and trial of the case. Dr. Rozehnal was excellent on direct examination did not break down or weaken any contentions previously made by him but, if anything, it served to strengthen our presentation as it emphasized and pin-pointed the excellent command and knowledge which Dr. Rozehnal has of the Czech constitution and laws. He gave a very enlightening appraisal of the situation as it now exists under the present Czech regime.

It is very obvious that Dr. Rozehnal has made a thorough study of this subject and we greatly appreciate the fact that he so ably presented and delineated all the aspects of it, with the inescapable conclusion that reciprocity, as required by the Montana statutes, simply does not exist with Czechoslovakia.

I would imagine that when these problems arise on other jurisdictions, Dr. Rozehnal will be sought after as the Foremost expert on this subject, and we are hopeful that his testimony may result in a decision favorable to the State Montana.”

Dr. Rozehnal působil jako uznávaný a vysoce cenný soudní znalec v uvedeném oboru před řadou amerických soudů až do roku 1971, kdy byl nucen v důsledku těžkého srdečního záchvatu odmítnout dopisem z 13. dubna 1971 pozvání k dalšímu znaleckému svědectví v Great Fall, Montana. Doporučil tehdy úřadu Attorney General státu Montana, aby se obrátil na Dr. Otto Ulče, asistent profesora na Harpur College, Binghampton, N.Y., bývalého československého soudce. Stejně doporučení dal soudu v Bronx a v New York City.

Nad jiné výmluvným svědectvím o mimořádné kvalifikaci Dr. Rozehnal jako právníka je také skutečnost, že byl vyzván univerzitním profesorem Dr. Weyrem, který přednášel na brněnské universitě ústavní právo, ve kterém byl obecně uznávanou autoritou, aby se habilitoval na brněnské universitě v témž oboru. Rozehnalem vypracovaný habilitační spis byl přijat kladně, ale k dokončení celého procesu již nedošlo. Zabránil tomu komunistický puč 25. února 1948, a Rozehnal musel co nejrychleji zmizet do exilu.

Ale jak jsem již uvedl hned na počátku této úvahy, Rozehnal byl nejen zcela mimořádným právníkem.

Za dobu svého působení v USA Dr. Rozehnal napsal a uveřejnil úctyhodný počet informativních článků, odborných pojednání, kritických rozborů a studií ze všech oborů dění naší národní a lidské společnosti vůbec. Sám udává v seznamu svých prací, které porůznu uveřejňoval jednak v publikacích Free Europe Committee, jednak v publikacích Křesťanské Akademie, dále Čs. Společnosti pro vědy a umění /SVU/, v různých krajanských novinách v Evropě, USA, Kanadě a Australii, ale i jinde, jejich počet číslem 68. A to jsou jen studie a články, které byly uveřejněny. Toto číslo samo o sobě zdaleka však nevystihuje skutečný rozsah jeho prací. Slušný počet je pouze hromadným označením některých periodik, které byly vydávány ve Free Europe Committee týdně nebo měsíčně, atd. Některé studie a články nepřesahují sice rozsah delších pojednání, ale slušná řada jiných je v rozsahu mnoha tiskových stran a vycházela na pokračování, některé studie jsou několik set stránkové monografie.

Vedle těchto publikovaných prací Dr. Rozehnal napsal ještě šest dalších rozsáhlých knižních studií, které ještě uveřejněny nebyly a z nichž např. studie „Přeměna demokracie“ čítá 464 tiskových stran.

Pročítám pečlivě tyto seznamy, které jsem si nad to přezkoumal ve vzorně vedeném Rozehnalově archivu a třebaž jsem měl možnost pročítat téměř všechny jeho práce v průklepech, které mně Rozehnal pravidelně před uveřejněním posílal, znovu v obdivu se skláním nad rozsahem a hloubkou jeho zájmů a studií, které se zdaleka nespojovaly jen právním aspektem základních složek života národní a lidské společnosti vůbec, nýbrž se snažily o zachycení a kritické promyšlení i všech ostatních stránek současné lidské společnosti, ať již v oblasti hospodářské, sociální, kulturní, náboženské atd. Prostě Rozehnal se snažil nejen kriticky zanalyzovat komunismus ve všech jeho složkách, nýbrž také konstruktivně formulovat všechny podstatné složky, pilíře křesťanské lidské společnosti vůbec.

Vycházejí z křesťanské věrouky a mravouky, z církevních Otců, zejména z koncepce De Civitate Dei svatého Augustina, dále ze sociálních encyklik papežských, počínajících slavnou encyklikou Lva XIII. Rerum Novarum, pak z Enlišovy /univ.prof. Dr. Karel Engliš/ koncepce hospodářského řádu nynější doby, vyvozované z duchovních hodnot, a v nich zakotveného, a pokud jde o ústavní zakotvení, z ústavní nauky univ. profesora Dr. Weyra, obecně uznávané autority v oboru ústavního práva.

Dr. Rozehnal se snažil o vytvoření ucelené soustavy všech základních pilířů nové křesťanské společnosti národní a lidské vůbec.

Byl nejen znamenitým znalcem práva, ale ovládal stejně vědění o všech ostatních složkách hospodářsko-kulturně-sociálních atd. národního a lidského společenství křesťanského.

V tomto jeho rozsahu a hloubce vědění není teď po pravdě za Dr. Aloise Rozehнала náhrady.

Co Bůh činí, dobře činí. Skláníme se a prosíme, aby Všemohoucí našemu Aloisi Rozehnalovi popřál zasloužený podíl z plnosti své štědrosti a lásky, odměnou za jeho skromnost, pracovitost a i strádání na životní pouti. A aby Rozehnalově choti Marii dal plnost sly a útěchy, jíž jí je zapotřebí.

IN MEMORIAM ZDENĚK KALISTA

Opožděně dostáváme smutnou zprávu, že 17. června zemřel ve věku téměř 82 let český historik Zdeněk Kalista, dlouholetý komunistický vězeň, který byl před třiceti lety, začátkem července 1952, odsouzen v Brně se skupinou svých přátel, katolických a křesťanských spisovatelů a intelektuálů, k dlouholetému žaláři jako údajný špión, velezrádce a padělatel českých dějin ve „fašistickém duchu“. V posledních letech svého života Zdeněk Kalista oslepl, ale i pak nepřestával dokončovat své rozsáhlé vědecké a literární dílo, které mohl posleze už jen diktovat. Umřel v něm velký historik české pobělohorské doby a barokní kultury s širokými zájmy po celých lidských dějinách a historii světové kultury, dobrý a skromný člověk, pro něhož práce a hledání pravdy tvořily duchovní jednotu.

Zdeněk Kalista se narodil 22. července 1900 v Nových Benátkách a svou šedesátiletou dráhu českého spisovatele začínal jako lyrický básník a kamarád Jiřího Wolkeera. Právě před šedesáti lety vydal svou lyrickou prvotinu *Ráj srdce*, a tento svůj ráj srdce si Kalista zachoval i v nehorším období svého života, před komunistickým soudem a v koncentračních táborech. Vrátil se po letech nezlomený na duchu a pokračoval tam, kde ve chvíli svého zatčení přestal.

Jako historik byl Zdeněk Kalista žákem a pokračovatelem Josefa Pekaře; jeho úsilí se soustředilo především na barokní dobu a vyvrcholilo poprvé ve velkém sborníku *České baroko*, v němž Kalista roku 1941 posiloval duchovní odpor proti nacistické okupaci. Kalista ukázal, jak se v pobělohorském období, které přineslo cizí politický režim, domácí kultura pozvolna vzpamatovávala, posílena cizími vzory, až posleze vytvořila – napájena lidovými zdroji – ve velkolepé syntéze jeden z vrcholů české národní kultury. Bylo to právě barokní bádání, které však Kalistovi v očích stalinistů nesmírně přitížilo. Stalinismus viděl v baroku cizí importovanou ideologii, jejímž úkolem bylo provést násilnou rekatolizaci. Proto byla na začátku padesátých let celá česká historiografie o baroku potlačena a Zdeněk Kalista, jako její žijící pokračovatel a dovršitel, byl odsouzen v podvodném, Státní bezpečností inscenovaném procesu. S postupným kulturním uvolňováním po Stalinově smrti však také mladší komunističtí historikové zaujali k baroku nový postoj, a tak bylo Kalistovo vědecké dílo postupně nepřímou rehabilitováno už před tím, než byl jeho autor propuštěn na svobodu a rehabilitován také lidsky a občansky. Jak napsal jeden spoluvězeň, byla to však i v době pražského jara jen „rehabilitace pod pokličkou“. Když se Kalista vrátil domů neměl kdy stavět se do pózy hrdiny. Jakmile to bylo opět možné, publikoval rychle za sebou několik zásadních prací z oboru dějin umění a všeobecných dějin, v nichž dal svým myšlenkám o barokní době definitivní podobu. V tomto smyslu můžeme říci, že přes nepřítelů doby nezůstala Kalistova práce torzem. V jeho knihách září české barokní malířství, sochařství, architektura, poezie, v neposlední řadě próza, divadlo a jiné okrajové zjevy – jako české cestovatelství do světa – v plném lesku. Bez jeho práce by se nám české dějiny a české umění jevily chudší a menší.

Jaroslav DRESLER / Mnichov/

PROCES S ČESKÝMI SPISOVATELI PŘED TŘICETI LETY – I.

Před třiceti lety, začátkem července 1952, se konal v Brně velký divadelní proces s českými spisovateli, v němž byli k dlouholetému vězení odsouzeni mimo jiné spisovatelé Josef Knap, František Křelina, Jan Zahradníček, Václav Prokůpek, Zdeněk Kalista, Bedřich Fučík a Ladislav Jehlička. Na základě několika osobních zážitků chci vylíčit dobové intelektuální prostředí ve světě i v Československu. Poukáži tak na rozdíly v postavení tehdejších a dnešních odpůrců komunistického režimu mezi spisovateli.

Když vyšel před mnoha lety výbor z dopisů německého spisovatele Thomase Manna, našel jsem tam Mannův dopis Bedřichu Fučíkovi. Byla to odpověď na anketu, kterou pořádal před válkou jeden z časopisů Melantricha, kde byl Bedřich Fučík ředitelem. Z poznámek, které připravila editorka výboru Erika Mannová, dcera Thomase Manna, jsem vyčetl fantastickou záměnu jmen. Erika Mannová pokládala Bedřicha Fučíka za stalinistu Julia Fučíka, přinesla základní životní data Julia Fučíka a napsala o něm – prý adresátovi Mannova dopisu – že to byl „československý národní hrdina.“ Upozornil jsem Eriku Mannovou obratem na její omyl a napsal jsem, že skutečný adresát dopisu jejího otce je Bedřich Fučík, oběť komunistické justice, odsouzený především za svou práci spisovatele. Erika Mannová odpověděla rovněž rychle, ironicky a kousavě. Nepřiznala chybu, jen mi vytkla, co prý míním podezřele pravičáckým výrazem „komunistická justice“. Poslal jsem jí tedy některé materiály o procesu a už jsem o ní nikdy neslyšel. Oprava v německých literárních časopisech nevyšla. Když jsem tuto epizodu později vylíčil v dopise básníku Josefu Palívčovi, odsouzenému v jiném procesu rovněž k mnohaletému vězení, odpověděl mi lapidární definicí.

Nechci ji opakovat. – V době procesu před třiceti lety v Brně, ani v mnoha pozdějších letech si nechtěli západní levicovní a liberální intelektuálové kazit život věcmi, k jejichž pochopení patrně ještě nedorostli. Tenkrát jsem navštívil v Basileji myslitele bez bázně a hany Karl Jasperse, posledního velkého evropského filozofa, jehož autorita sahala daleko za odborné a intelektuální kruhy. Požádal jsem ho, aby se zastal vězněných českých spisovatelů, jako se před tím postavil v čelo hnutí za propuštění maďarských spisovatelů. Jaspers mi odpověděl, že vězněné maďarské spisovatele zná zčásti osobně, a pak dodal, že neví, zda by taková mezinárodní publicita vězněným víc neuškodila než prospěla. Bez Jasperse se akce nedala v této formě uskutečnit.

Prospěla by nebo uškodila? Českoslovenští delegáti na mezinárodních konferencích a sjezdech, zvláště mezinárodního PEN-clubu, vždy tvrdili, že by vězněným uškodila. Prý věc vyřídí sami, bez cizí pomoci. Ironií osudu jsou nyní někteří tito bývalí českoslovenští delegáti už čtrnáctým rokem sami v exilu. Teprve později se na sjezdu PEN-clubu ve Frankfurtu nad Mohanem podařilo Antonínu Kratochvílovi, autoru knihy *Žalují*, a mně získat ve prospěch vězněných Margaretu Buberovou-Neumannovou, která zažila léta v sovětských a nacistických koncentracích, a německého spiso-

vatele původem z Prahy Willy Haase, který za války spolupracoval z Indie s československou vládou v Londýně. Vděčně vzpomeneme také skladatele Igora Stravinského, jehož syn je ženatý s dcerou Josefa Palivce, že se v mnoha akcích, vesměs neveřejných, zasazoval po léta za vězněné české spisovatele. Jinak byl ohlas brněnského procesu před třiceti lety v cizině minimální. Proces se západním levicovým a liberálním kruhům nehodil do jejich tehdejšího schématického obrazu komunismu. Za této situace nemohl být ohlas procesu ani v Československu jiný než byl. Obžalovaní stáli před svými soudci sami.

X X X

Po únoru 1948 se někteří komunisté mezi spisovatelé mohli radovat, jak režim naložil s nekomunistickými spisovatelé. Pro komunisty se automaticky uvolňovala místa, funkce, ediční možnosti. Tehdy to vypadalo ještě skoro mírumilovně, nekomunističtí spisovatelé nebudou sice moci publikovat a nebudou mít vliv na literární vývoj, ale půjdou do výslužby, a tam si budou moci v klidu dožít, případně – když budou chtít – budou moci hledat nové cesty, jak prospět společnosti. Kdo této idyllické představě uvěřil, toho měl hromadný brněnský proces před třiceti lety /Zahradníček, Knap, Kalista, Prokůpek, Kuncíř, Jehlička a další/ poučit, kam komunismus spěje. Ostatně ani v pozdějších letech před rokem 1968 – tedy v době politického a kulturního uvolňování – neustaly procesy se spisovatelé docela. Do vězení byli odsouzeni Jan Dokulil, Jan Beneš a jiní. Tuto alternativu si režim Antonína Novotného podržel až do konce, takže režim Gustáva Husáka mohl navázat na dlouhodobou tradici. Dnešní stav a události před třiceti lety jsou články těžce posloupnosti.

SOVĚTŠTÍ OBČANÉ CHTĚJÍ EMIGROVAT NA ZÁPAD

Zástupci Mezinárodního Sdružení pro dodržování helsinské smlouvy /International Helsinki Association/, vrcholné instituce, sdružující všechny organizace pro lidská práva, se sídlem v Curychu, předali 10. září vedoucím švýcarské delegace na konferenci v Madridu, vyslanci E. Brunnerovi, 317 osobně psaných a podepsaných žádostí sovětských občanů, kteří chtějí vycestovat na Západ. Jedná se ale jen o malou část: přes 3.000 dalších žádostí nemohlo být ještě doručeno. Vzhledem k tomu, že SSSR dosud stále neuznává právo na vycestování nebo opětný návrat do vlasti, porušuje tím jasně mezinárodní smlouvu z Helsinky. Samozřejmě netvoří SSSR nějakou výjimku. Stejně je tomu v ČSSR, NDR, Bulharsku, Rumunsku atd.

International Helsinki Association je toho názoru, že všechny tyto komunistické státy by si měly osvojit příklad „bratrského“ Maďarska nebo Jugoslaviie a konečně též už jednou otevřít své hranice. Tím by možná mezinárodně získaly na vážnosti a zcela určitě by se osvobodily od vnitropolitických nesnází.

Andrej Sacharov, který je předsedou International Helsinki Association, poděkoval v dopise z 8.5.82 /který se ale teprve v srpnu dostal do Švýcarska! / všem členům výboru za iniciativu a obětavou práci pro záchranu a pomoc pronásledovaným pro politické a náboženské přesvědčení, nejen v komunistických, ale i ostatních pod diktaturou trpících zemí.

POSTOJ U GRANDU

Stál jsem před hotelem GRAND na náměstí, který vlastně není vůbec náměstí, ale jen širší ulice s kusem vošoupaného parku uprostřed, a přemýšlel o tom, co mám dělat. Přemýšlel jsem taky vo životě, ale to, co bych měl zrovna dělat teď, to mne zaměstnávalo nejvíc.

Ve velkém městě to maj dobrý, ztratěj se. Ve velkém městě vlezete do tramvaje a odmrštíte se někam, kde vás nikdo nezná, zajdete do vedlejší ulice, v žádným případě nemusíte každý dvě minuty někoho zdravít, báby nestojejí na chodníku a neměří si vás jak vykotlanej zub a neřikají si tak, že je to slyšet na dvěšty metru daleko:

„Kerej tenhleten je?“

„Čermákú, paní.“

„Čermákú?“

„Jó, paní, ten mladej ...“

„Jó, ten.“

„Ten, paní, přišel zrovna z vojny.“

Tyhle řeči budu slyšet do smrti, pořád a pořád, navíc mi hrozí nebezpečí, že je jednoho krásného dne povedu sám. Jestli se něco nestane.

Ve velkém městě jakoby člověk nebyl, když se mu nechce pro nikoho nebejt. Není. Není ten mladej Čermák, co se vrátil z vojny a je tam pořád něco, co ho může zajímat, jestli je dost chytřej na to, aby ho vůbec něco zajímalo, a nemusí chodit dumat vo životě akorát na zábradlíčko před rohovým vchodem do HOTELU GRAND, kterej však při všem grandovství otevírá až ve čtyři odpoledne, a pokud je právě taky zavřený koupaliště, což jest od 15. září do 15. května, tak není už vůbec kam jít.

Naše město je proslavený akorát tím, že skrz něj vede cesta někam. Takový to místo, který je při cestě, takže ho uváděj cestovní průvodce a vlakový lístky. Z Prahy do Plzně přes Zdice. Z Vídně do Brna přes Břeclav. A z Prahy do Berlína přes Děčín, jinak Bodenbach. Je to město, jako tyhlety, kde nikdy žádná cesta nekončí, ale jen vede přes, a kam taky nikdo, kromě lidí jako jsou mladý Čermáci, nejezdí. Pak už jen ty báby, co se rozhlížej jako vykotlanej zub nebo vyhořelá chata na okrajích chodníků, a baby, co jsou vyloženy na polštářcích v oknech a pozorujou cvrkot v ulici a ve městě líp než divize profesionálních fízlů.

Co jsem přišel z vojny, trávil jsem u Grandu většinu času, protože jsem ještě nezačal chodit do práce, a taky proto, že u nás, v tomhle projíždějícím městě není nic, co by vás mohlo zajímat, pokud náhodou nemáte s kým chodit, což jsem tedy velice neměl, čímž mně to město bylo ještě protivnější.

Naproti GRANDU, přes špičku toho pochcípányho trávníku, kterej tady vyběhal do cípu, jak se náměstí užilo do rozměru normální ulice, stály zrovna dvě takový vyhořelý chaty. Stará Roubíčková, co jim dřív patřivala drogerie, a která teď uplatňuje svůj pohled vykotlanýho zubu jako funkcionářka Výboru žen a Mírovýho hnutí, se starou Steklovou, která uklízí na Národním vejboru, a prodává pod rukou ukradený hadry, košťata a mejdla, co tam vyfasuje.

Vsadil bych celý žold, kdybych ještě nějakej pobíral, proti kopanci do břicha, že to, co spolu rozebíraly, nebylo ani mírový hnůt, dokonce ani ženská votázka ne.

Byl jsem z vojny doma už čtrnáct dní a nic. Nic se nestalo, ačkoliv to měl bejt počátek velikánského života, života na plný pecky, bejt z vojny, během který jsem si, poslušen rozkazu vrchního velitele, ani nevystřelil na Rusáky, dokonce si, poslušen rozkazů vrchního velitele, ani vystřelil nesměl, dokonce ani neměl z čeho. Takže se rezistence odebjvala akorát ve formě řízků a zákusků se šlehačkou, který jsme chodili požírat hladovejm Rusáčkům na postech zrovna před nosem a nedali jim, ani když loudili. Hrdinové až na půdu a ještě kousek vejš.

Čtrnáct dní z vojny doma a nic, dobrodružství velikánského života na plný pecky se nedostavilo, akorát obsílka na pracák. To byl celý ten zázrak. Nuda a poplsek z hliníkárný, kterou tu postavili, či vlastně dostavili mezitím co jsem sloužil vlasti. Ani jsem svý rodný město nemoh' poznat. Nešlo vo to, že přibyl stometrovej komín, jako vo to, že z toho komína se valily denně tuny popela a sazí vostrejch jako nůž, kážď vám vletěly do voka.

Lidi si na to zvykli a už jim to ani nepřijde, že chrchlaj vo něco víc než chrchlali dřív, a že park je uchcípanej, nejenom skrze parchanty co hrajou na trávníku čutanou. Protože akáty kolem parku a lípy před radnicí uchcípaly nikoli vod fotbalu, ale z poplku. A to na stavbě tý hliníkárný, který se teď teda říká poplkárna, ještě dělálo půl města brigády.

Hotel máme akorát jeden. GRAND. Pak ještě dvě hospody. U Kulhánků, s biliárem a kuželkama, a Na Čůrandě, kousek za městem, v baráku, kde prej bejvala původně katovna, za časů, kdy se ještě popravovalo neodborně a po domácku. Na náměstí, který je vlastně jen ulicí, širší ulicí, takovou širší ulicí s pováleným parkem uprostřed, je ještě Zálužna, Národní vejbor, čili radnice, esenbáci, čili bejvalej hotel Centrál /ale to taky nepamatuju jak tu Rouběkojce drogerii/, kterej se stal centrální fízlámou našeho drahého pohraničního města.

Za záložnou je vidět vršek školy, která už ovšem stojí na Náměstí pracujícího lidu /kromě náměstí má pracující lid taky třídu, což je furt ta samá ulice, jenže v místech kde už je to jen ulice, bez toho zvaleného parku uprostřed/. Potom tu máme taky ještě Třídu Komenského. A nádraží, kde není sice přímo hospoda, ale aspoň kiosk. A koupaliště, který je nejlepší ze všeho, jenže zavřený od půlky září do půlky května.

Když nemáte s kým chodit, třeba už máte po vojně, a když potom ještě ke všemu ani nechodíte ještě do práce, tak můžete sedět v GRANDU dopoledne od půl jednáctý do dvou, a vodpoledne od čtyř do půlnoci, a pít pivo. Anebo sedět na klandru před vchodem do GRANDU a poslouchat desky ze sousedního Supraphonu, jenže když vás vedoucí shlídně, že posloucháte, tak obyčejně tlampače do ulice vypne. Totiž vypínal, a bejvávalo to jako soutěž, než přišli Rudý bratři s internacionální pomocí. Starej Mašek, fotčík Jarky Maškovy, pouštěl foiklór, protože hudlal na citeru v jakýmsi spolku tamburášů no a Jarka Mašková, dcera, ta zas pouštěla fláky. Jenže od tý doby, co přichvátali Rudý bráchové, už nikoho takovýhle soutěžní fócky a schválnosti nebavěj. Ani tamburáše, který tuším v rámci normalizace rozpustili, a ty desky co nám je pouštěla Jarka Mašková zase taky v rámci normalizace, reality, či čeho, stáhli z oběhu, pokud je už lidi včas nevykoupili. To, že starýho Maška přešlo převítství, se kterým se vrhal na písničky, který jsme měli rádi, a kvůli kterejm

j sme taky částečně radši posedávali u GRANDU než jinde, to byl asi tak jedinej pří- nos z přítomnosti sovětský bratrský pomoci. Aspoň pro toto naše město. Aspoň pro nás, vlastně tedy teď jen pro mne, protože jsem tady byl sám, ostatní parta byla v práci, Jarka Mašková pomalu vybledala z letního vopálení někde vevnitř krámu, od- kud už nebylo co pouštět do ulice, pokud nechtěla městu posloužit něčím častušek, což nechtěla, protože to byla Jarka Mašková, a i kdyby chtěla, tak si to nemohla lajnsnout, protože pak by s ní už v celým městě mluvila akorát tak stará Roubíčková, a možná, i když si tím nejsem docela jistej, že ani ta ne.

Nemakal jsem, a to se prej nemá. Neboť vojín propuštěný do zálohy se má bud navrátiti na své předchozí pracoviště nebo nastoupiti do jiného zaměstnání během čtyř dnů. Já nemakal, a to se nemá, ačkoli už uplynulo dnů čtrnáct. Ne že bych ne- chtěl makat ze zásady, moh' jsem jít dělat pokrivače, což je moje řemeslo. Nebo jít do JZD. Nebo se přihlásit do organizovaného náboru, což by byli soudruzi z pracáku nejradiši, protože za organizovanéj nábor pobírali extra prémie, asi jako když někdo dotáhnul nějaký naivky z český vísky na plantáže do země brasilský, kdež teprve zjis- tili, že jsou vlastně votrokama.

A tak soudruzi na pracáku říkali:

„No a co hliníkárna? Co třeba hliníkárna, máme tam umístění.“

Měli, dokonce nejenom v hliníkárně, měli také umístění v hutích v Ostravě:

—Cestička k Majrovce je bol a žal,

kam nás to ten pracák, kam nás to dal,

dali nás do doľů, dřem se jak pár volů,

kdo by se jim na to, nevykašlal.

Anebo měli různý podělaný stavby mladejch budovatelů socialismu, kam museli chodit chudáci študáci, aby si udělali kádrovej profil, ale kam nemohli nikdy dostat mne, odsloužilého mazáka.

„Co takhle Stavba mladých, romantika, rvát se s tím? “

Prdlajs, bíbec idiotská. Ať se jde bodnout.

Jenže to vypadalo, že mi nakonec nezbude než jít dělat něco z toho, co chtějí oni, a vůbec nic z toho, co chci já, to znamená ztratit se votaď do pořádného města, kde se pořád děje něco zajímavého, a kde je člověk záhadný X, a nikoli ten nejmladší Čermáků. Jenže to vypadalo, že nemám žádnou naději, protože na to, aby člověk mohl jít dělat jinam, jsem od nich potřeboval razítko, což bylo to, co mi nechtěli dát. A šlus, šlus, kopanec. Vypadalo to, že nemám žádnou naději než jít dělat něco z toho, co chtějí oni. Pracák to chtěl, esenbáci dohlíželi na to, aby to chtěli k něče- mu vypadalo, a naši to celkem taky chtěli, a já jim rozumněl. Jenže si nemoh pomoci, a tak si zatím jen vopatřil vymknutý zápěstí, aby bylo zákonu učiněno zadost.

Báby odnaproti mne pořád pozorovaly, Roubíčková s oním laskavým výrazem tribuna lidu, kterýho nabyla za časů vykořisťovatelského řádu, když prodávala pra- sákům, před cestou k hospodě Na Čúrandě, prezervativy. S oním laskavým výrazem připomínajícím vykotlanej zub a vyhořelou chatu nebo něco mezi tím, či z vobo- jho.

Tutově se bavily vo mně, vo mý mámě, vo bráchách, a celý naši rodině. Jak je kdo starej, co kdo z nás proved, na co kdo kdy v našem rodě stonal, eventuelně uměl. Ale třeba si jen fandím, protože se taky mohly docela dobře bavit třeba jen vo po- pítku z hliníkárny, kterej se nabízel jako téma v jednom kuse, ankožto když jste si

nedali pozor a měli oči nikoli přimhouřené, ale otevřené, tak vám nejdíl do pěti minut přistál nějaký pěkně ostřej kousek hliníku, vystřelovaného komínem do města. Přece kvůli nějakému městu a pár lidem v něm nebudou zatěžovat socialismus nějakajma vodpoplůkovačema. Hnáti.

To je naše město. Když vás to před hotelem přestane bavit – bylo by mne to dávno bavit přestalo, ale chtěl jsem tam vydržet dýl než ty barabizny – když vás to teda už před Grandem přestane bavit, můžete se sebrat a jít se projít kolem náměstí, kde v oknech bejvalý jídelny bejvalýho Centrálu, přeměněného v centrální fízlárnu, vystavujou fotografie dopravních nehod. Původně to bylo docela působivý, ale od tý doby, co přitáhli Rusáci, na to už i ty fízlové kájej, aspoň teda ty, co se starali vo tuhle krvavou nástěnku s mrtvolkama rozflákanejma na motocyklech, jakož i jinech vozidlech. Papírky s nápisama popisujícímá ty maléry vyžahlo sluníčko do ruliček, který jsou připínáčkama zachycený na kusu zaprášený hobry, pod kterou se válej na okenní špaletě hejna pochcípanejch much. Vedle hotelu maj policajti ještě i bejvalej holičskej krám kadeřníka a parukáře Bouzka, kterej zdrhnul za kopečky, protože se dal ke kontrarevolucionářům, vykládal tady veřejně, a dokonce obtisk v novinách, jaký to bylo, když ho chtěli skrz to holičství zkomunalizovat; jak ho strážmistr Skyba, ze kterýho byl mezitím už kapitán, ve sklepe hotelu Centrálu v roce 1953 tři dny fac-koval, až ho ouplně přesvědčil, že vést nějaký soukromý holičství, kadeřnictví a parukářství, v době budování socialismu, je hovadina. Načež Bouzka na sedm let zavřeli, a celý město se muselo jezdit dávat stříhat a holit až na okres, až Bouzka po sedmi letech zas pustili, a dělal v tom svým bejvalým krámě vedoucího. Dokud si to v osmašedesátým nepolepil; a protože kapitán Skyba se po příchodu Rudejch bratří zase ujal fízlárny, Bouzek radši vymáz' za kopečky, aby si s ním nějaký typ toho přesvědčování nechtěl ze starý známosti zvopakovat. On se dal Skyba taky někde slyšet, že až se uzná realita a konzolidace dospěje do stadia normalizace, pak že Bouzkovi teprve doopravdy rozbije drčku za to, že si o něm dovolil tvrdit v novinách, že ho v těch padesátejch letech mlátil. Noviny se Skybovi pokorně vmluivly a Bouzkovi vynadaly. Jenže ten si z toho zajisté za kopečkama činil přdlajs.

Když jste tak na ty fotky koukali, případně když jste se koukali na to holičství, ve kterým už zasej nikdo neholil ani nestříhal, začal vás život vlastně bavit. Když jste na těch fotkách rozeznali něco vyublanejch mrtvolek, a když jste si vzpomněli na to, jak Skyba dával Bouzkovi v pivním sklepe Centrálu „telecí bečení“ neboli stáhnul mu varlata do mokřýho ručníku a pověsil ho za ně na kliku od dveří, tak vás zase docela začal svět trochu bavit, do tý doby, než jste si uvědomili, že na svý zdraví a vyžehlenost nemáte žádnou záruku, zvláště pak ne jestliže nemakáte.

To jest naše město. Určitě by se tady našlo dost pozoruhodností, jaký se obvykle ukazujou vládním delegacím nebo lidem, který se tu náhodou chtěj vykoupat, když je v létě moc velký vedro a zahlídnou, cestou přes most, dole koupaliště. Jenže i na koupaliště dneska zaletuje popílek, takže i tahle zdaleka nejlepší věc, není už zdaleka nejlepší. Třebas letos už byla na koupání zima, bylo mi to líto. Byl jsem po vojně, a to už člověk musí skočit obouma nohama do života a kapřovat věci, který jsou důležitý.

Jenže věděl já, který to jsou?

A tak mne to všechno vlastně nezajímá. Ani strojní stanice, ani pokrejšování střež v poplůkový sprše, ani hliníkárna, která má umístění, ani Ostravsko-karvinské revír,

a dokonce ani Pracák ne, ani Skyba, ta svině, ani to, co zbylo z fotek rozflákaných autíků a vyublaných lidiček.

Vlastně mne nezajímá ani GRAND, jenže tam choděj kluci, i když to už není ta parta co před vojnou, protože dšlem byli starší a jsou teď už ženatí a do hospody je žena nepustí.

Dšlem byli mladší, a tak jsou na vojné zrovna teď.

Dšlem je to všechno nějaký jiný.

Ale je to parta a můžeme si říkat věci, který se nám líběj a zpívat si:

—Ivane běž domů, čeká tě Nataša —

vlastně si to od nějaký doby už nezpíváme, ale bzučíme beze slov. Jenže si rozumíme a každéj nám rozumí a Skyba se do hospody sám bojí a s ním tam zas nikdo nechce chodit.

Tak simuluju to vymknutý zápěstí, chodím po městě a čekám, že zahřmí, že se něco stane. A vono nic.

Akorát, že jsem párkrát potkal Františku, se kterou jsme se před vojnou na koupališti, když se setmělo, líbávali, pak dokonce ještě než se setmělo, ale pod splavem, kam nás pro vodu nebylo vidět, u čehož to všechno také zůstalo, a Františka si mezi tím, než jsem se vrátil z vojny, vzala Standu Richtera, co pouští v neděli v Šokolovně biografy, se kterým to tak všechno nezůstalo, protože Františka před sebou strkala v kočárku jeho dítě. Jednou rukou strkala kočárek, v druhý držela polárku na špejli a ulizovala si.

„Ahoj,“ povídám, a ona taky řekne:

„Ahoj, co pořád děláš?“

„To víš,“ pokrčím ramenama, „jako každéj.“

„No jo,“ přitaká mi, a poznamená, že Standa, kterej jinak dělá někde v kanceláři hliníkárnny, chodí ještě v sobotu a v neděli pouštět ty bijáky, takže je Františka furt sama doma. Ještě ke všemu komín z hliníkárnny a poplísek ruší i televizi.

Mezitím dítě Standy Richtera začne řvát, takže si Františka opře držadlo kočárku vo břicho a ohne se dolů, prsíčka se jí krásně svěsej a je to hezkej pohled. Jsou to pořád tak pěkný prsíčka jako za tmy na plovárně a za světla pod splavem. Františka pláčne rukou do peřinky a řekne:

„No tak, pššš,“ a protože má pořád ještě v jedný ruce tu polárku, tak si ulizne, aby jí nevodkapala náhodou do kočáru, a když dítě nepřestane ječet ani po dalším plácnutí do peřinky a dalším tuplovaném pššš, tak se na to vyflákne, taky si stačila už všimnout kam jsem se koukal když byla ohnutá, vyflákne se na to, narovná se, mávne rukou a poznamená:

„A tak si řvi!“ A pak se ke mně vtočí: „Ukaž se někdy.“

„No jo,“ řeknu. „To víš, že se ukážu.“ A myslím to docela vážně, protože je to pořád ještě Františka, i s tím dítkem Standy Richterů, a ona taky ví, že jest Františka, jenomže si mezitím holt upletla se Standou toho malýho Richtera. Ale jinak jest to přesně ta Františka, na kterou jsem myslel než jsem šel na vojnu, a když k nám různý lampasáci drželi řeči vo vlasti, tak jsem myslel na ní, na Františku, že kdybych náhodou padnul, a takový ty kraviny, tak, že padnu za ni. — A pak přišel ten čas, že by se hodilo padnout, a zrovna ten zasraný plukovník, co držel ty nejvlastenečtější řeči, tak zrovna ten hajzl otlemaná, hnál kuchaře, aby udělali pro ruský oficíry recepce, a kdyby byli mladší oficíři tu sviní nezarážili, tak snad i tu recepce dal dohro-

mady. Takže ta romantika značně povadla, zvláště, když přišel potomek Stáni Richterů. Ale myslel jsem na tuhle holku, byla to furt Františka, je to marný.

„Ahoj, – a tak si řvi“. Není to vohromný!

Pochopitelně, že se ukážu, pochopitelně, ale přítom mi ani nepřijde na mysl, že by to mělo zůstat tak jako tenkrát pod splavem, a tenkrát, když se koupaliště ponořilo nejdřív do šera a pak do tmy, a my měli dohromady než jeden velikej froták. A taky mi kupodivu nepřijde na mysl, že to snad byla moje holka, no jo. Že jsme se dávali jeden druhému do očí a líbali se na ústa a byli s tím spokojení.

Že jsem na ni myslel, když plukas, ta svině prodaná, kecal o vlasti a vo tom, že máme sloužit tak, aby na nás byli naše milý doma hrdý. HRDÝ! Tak to řekl!

Na Národním vejboře, kam si mne zavolali, dokonce městským rozhlasem, když jsem někdy přeslechl obsítku, kam si mne zavolala ta ježibaba s pohledem vyhořelý chaty, říkali, že je na čase, abych navázal jakejsi pracovní poměr.

Řekl jsem jim, že si to taky myslím, protože tam se dá říkat taky jenom to, co chtěj slyšet, což se člověk učí od mládí, v socialistické společnosti, až se to naučí.

Řekli mi, že budu mít potíže, jestliže hezky rychle nezačnu zařezávat.

Věděl jsem, že budu mít potíže, tak jako je měli ty oficíři, co plukase zarazili, aby nepořádal Rusákům uvítací recepci, zatracený potíže, jestli se to tak dá opsat, ale nebylo to nic proti těm potížím, který měli oficíři, který snad chtěli vztáhnout ruku se zbraní na bratry. Anebo jen ty, co nedrželi hubu.

Pak mi řekli, že společnost vočekává, že jí taky něco přinesu, za všechno, co mi poskytuje. Nevěděl jsem sice o něčem extra, co by mi poskytovala, ale řekl jsem, že to chápu, že je to moje povinnost, že si jí uvědomuju a vím vo ní, stejně jako vo povinnosti padnout za vlast, pročež na mne bude má milá doma hrdá.

A oni teda řekli, jestli nechci jít podpořit společnost, –cestička k Majrovce je bol a žal, kam nás to ten pracák, kam nás to dal, do Ostravsko–karvinskýho revíru. Nebo tuhle do JZD, když mám rád ten čistej vzduch, když už teda nechci jít podpořit společnost do hliníkárný, což byla pracovní příležitost, která tady přibyla, budujeme, budujeme, budujeme, zatím co jsem sloužil vlasti tak, aby na mne milá doma byla hrdá.

Vykládali to tak, jako kdyby tu hliníkárnú tady postavili speciálně kvůli mně. Nebo jako kdyby jí postavil sám Národní vejbor, referát pracovních sil, svépomocí, aby mi po vojně mohl tuhle krásnou příležitost nabídnout.

Tak jsem řekl, že si to ještě rozmyslím, že se chci ještě podívat kolem, který to JZD, a šel jsem. Neměl jsem nic proti tomu, ani jsem nemohl jít dělat zrovna to co chtěj. Ty vyhořelý chaty, ty vykotlaný zuby ještě ke všemu falešný, co maj chaty, sekretářky a auta a rady pro kluky jako jsem já.

Věděl jsem, že s nima nevybabrám, protože se zřídkakdy dá vybabrat s někým, komu poskytuje společnost sekretářku na vaření kafe. Můžou všechno, prevítí. Všeccko, zastupujú společnost a nedá se s tím nic dělat, než se jich zbavit aspoň částečně tím, že odejdu na Stavbu mladých, do Ostravy, jen abych od nich dostal to pitomý razítko, že můžu odejít. Zastupujú společnost, s tím se nedá nic dělat. Jen bych rád věděl, jestli taky někdo zastupuje mne, nějakaj frajer, schopnej říct takovýmu chlapovi z pracáku, kterýho i řadoví policajti zdravěj první:

„Račte prominout, ale já tady zastupuju toho mladýho Čermáka.“ Nebo: „Toho malýho Čermáka. Toho malýho kluka Čermáku.“

Já totiž nejsem zrovna moc velikej. Jsem sice dost velkej na to, aby mne vzali na vojnu, ale ne dost malej na to, abych stál v poslední řadě a dostal se do čela aspoň tenkrát, když je čelem vzad.

Jenže takovej frajer se nanalezne, takže ačkoli oni jsou soudruzi, a já jsem taky soudruh a říkáme si navzájem soudruzi, můžou oni vybabrat se mnou a já nikoli s nimi, což je asi ten pravej soudružskej vztah.

Co se dalo dělat, odlepil jsem zadek od klandru před GRANDEM a odstrčil se směrem k panelákům hliníkárně, kde Františka opatruje dítě Standy Richtera před poplčkem a jinou škodou, a je pořád sama.

Jenže z toho jsem nějak neměl tu pravou radost, kterou bych mohl a měl pocífovat, protože Františka byla sice pořád moje Františka, ale já byl vybabranej, a vůbec ne proto, že moje Františka má dítě Standy Richterovýho. V tom to nevězelo, a o tom, v čem to vězelo, jsem radši nemluvil, protože o tom jsme mlčeli všichni.

/1974/

FELIX UHL

SLETOVÉ ČRTY

Hotel „Pošta“ v prvním vídeňském okrese se na pět dní proměnil v „hlavní stan“ čl. demokratického exilu. Skoro všechny pokoje obsazené krajany, v restauraci a kavárně jen český a slovenský hovor, jako kdysi někde v pražské „Slavii“ nebo „U Slovana“ v Bratislavě. Sletová kancelář, kde několik vídeňských dobrovolníků chabře zdolávalo obrovský nával práce, od informací přes prodej vstupenek a různých upomínkových předmětů, obsluhu stále drnčících telefonů až po pomoc nebo radu četným, Vídne neznalým návštěvníkům, připomínala svým způsobem hlavní informační kancelář svého času na Strahově. Samé „Nazdar!“, náhlá shledání starých známých z druhého konce světa, důvěrně šuškející přátelé ve všech koutech na chodbě i v uličce před domem. A společná radost z celoexilového podniku. Ta prolínala všechny sletové i rámcové události a předem už zmařila všechny ojedinělé pokusy různých komunistických bojůvek, ať už z Prahy nebo z Vídně, tuto slavnost čl.exilu nějak zhatit. Takovou příležitost si ovšem nechtěli nechat ujít. Ale ona ušla jim. Úpěně!

*

Organizace měla ovšem i své chyby, jimž se určitě dalo zabránit:

– Z čista jasna se hned první den večer konal v chrámě sv. Karla /Karlskirche/ krásný koncert. Tato umělecká událost nebyla ale uvedena v programu /podobně i mnohé jiné podniky/ díky neshodám a pokulhávající spolupráci mezi pořadajícími SVU-VÍ-

deň a vídeňským Sokolem. Lístky byly tedy doslova v posledním okamžiku nabízeny teprve ve sletové kanceláři, což zavinilo slabší účast.

– Nemálo krajanů bylo nepřijemně překvapeno, když zjistili, že ač si včas objednali a dokonce i předem zaplatili různé vstupenky, což jim bylo z Vídně písemně potvrzeno, tyto vstupenky nedostali. Prázdné obálky nebo jen s polovičním obsahem. A pak se překotně „flikovalo“. Nebylo tudíž divu, že to mnohdy vyvolalo výbušné scénky a bohužel některým i zkazilo hned na počátku všechnu radost.

– Večirek na uvítanou ve vídeňské radnici, spojený s recepcí u starosty města Vídně, též mnohé rozhořčil. Bratři pořadatelé totiž v tajnosti udělali dva různé podniky pod jednou radniční střechou, aniž by to byli v programu uvedli:

a/ recepci u starosty pro zvané – zdarma – která trapně připomínala první pražské recepcce po válce, kde pěstěné a ošperkované dámy v gala doslova bojovaly o párky a dortíky, včetně svých osmokingovaných rytířů

b/ večeři pro ostatní v rytířském sále radniční restaurace. Tam vážla sice obsluha, ale každý přece jen dostal svůj studený a předražný řízek, čímž automaticky odpadly bitvy o kalorie.

Nebylo možné zjistit, kdo tuto selekci hostů prováděl. O tom pořadatelé diskretně mlčeli. Asi už jen proto, že všichni vídeňští krajané byli na té recepci zadarmo, zatím co hosté ze zámoří seděli a platili v Rittersaalu. Ale konečně, ti si mohli ten řízeček za 150,- Schil. dovolit! Das ist bei mir so Sitte, chacun a son gout ... Pikantní na tom ale bylo, že pan starosta náhle onemocněl a na recepci nepřišel. Zastupoval ho nějaký pan radní. Ne pan místostarosta, jak by se bývalo slušelo. Ten totiž – jak mě sám řekl – o recepci vůbec nevěděl. Jeden bratr ze sletové kanceláře to ve své upřímné naivnosti odvodnil tím, že kdyby přišel místostarosta, byl by to podnik rakouské lidové strany, místo socialistů ...

– Některé podniky probíhaly současně s jinými anebo byly tak krátce za sebou, že se člověk musel ve Vídni dobře vyznat a být dobrého dechu, aby všechno časově stačil.

Chybovati je ale lidské. Dobrá vůle tu přece byla. A je vůbec dosti dobře možné „plísňit“ dobrovolníky? A co by byla Vídeň bez příslovečné a známé „Wiener Schlamerei“?

*

Mezi slavnostním zahájením ve Slovanské Besedě a Veselici na rozloučenou v historickém paláci Auersperg probíhal nejen ryze sportovní program, nýbrž i několik schůzí a slavnostních aktů, z nichž výstava sletových památek, odhalení pamětní desky Dr. M. Tyršovi, přednáška o významu Tyršovy myšlenky bezpodmínečně patřily do sletového rámce, podobně jako i návštěva býv. koncentračního tábora Mauthausen u Lince, kde byla po krátké pietní oslavě odhalena pamětní deska všem sokolským obětem nacismu. Vroucí modlitba Otce Jana Langa z Londýna zahrmla nejen tyto sokolské mučedníky hnědého, ale i pozdějšího rudého teroru.

Všechny ostatní schůze a výstavy neměly se sletem vlastně nic společného a konaly se spíše proto, že k tomu byla vhodná příležitost: výstava čsl. exilového tisku, výstava čsl. umělců v exilu, schůze Svazu býv. politických vězňů, Společnosti pro vědy a umění, čsl. sportovců v exilu atd. Také Rada Svobodného Československa svolala schůzi

zastupitelstva do Vídně, snad aby se též Evropa dostala jednou ke slovu. Jinak se schůzují totiž výlučně v USA nebo v Kanadě, ač Československo, o něž vlastně jde, leží v Evropě. Schůze však nepřinesla v podstatě nic nového. Několik povšechných referátů, dohadů a rad, co a jak, dotazů proč a jak to že ... Tápání po klikaté stezce k dalekému cíli.

K nějakému zásadnímu usnesení ovšem opět nedošlo ač několik řečníků o to výslovně žádalo. A tak se bude i nadále usnašet jen v malém kruhu v New Yorku, jako doposud. Nihil novum pro evropské členy: „o nás bez nás“. Celé to vídeňské schůzování RSČ mělo vlastně více méně jen propagační význam. Tuto domněnku utvrzuje též skutečnost, že hlavní členové předsednictva /gen.tajemník, zahraniční referent, pokladník/ vůbec nepřijeli a předseda RSČ po svém zahajujícím referátu schůzi opustil, dal se zastupovat jedním z místopředsedů a vrátil se až k ukončení. To podstatné, přání a výzvy evropských členů, tedy ani neslyšel. Škoda, že toto evropské schůzování RSČ propáslo tak příležitost vyřídit své evropské problémy, jichž je víc než dost.

*

Slavnostní sletová akademie ve vídeňském Lidovém divadle, v předvečer hlavně sletového dne, nadchnula všechny diváky ve vyprodaném hledišti. Výtečná vystoupení všech účinkujících a opravdu kvalitní pořad přispěl k tomu, že na ukončení zpívalo celé divadlo „Proč bychom se netěšili“.

A bylo opravdu nač se těšit: hlavní sletový den. Důstojné zahájení mší svatou ha hřísti dodalo celému dni patřičný hlubší smysl. Ač deštivé počasí podstatně stížilo dopolední zkoušky, byl odpolední program mohutný, perfektní a jednotlivé části právem stále znovu odměňovány srdečným potleskem ze všech tribun. Uvážíme-li, že kdysi se doma slet připravoval už celý rok předem, a za jakých potíží, nejen časových se musely jednotlivé župy v různých světových končinách připravovat letos, musíme poděkovat nejen všem cvičícím, ale též všem cvičitelům a organizátorům za jejich obětavou práci a mimořádně skvělý výkon. Ano, byl to úspěch! Zakončení sletu: společná prostná. To rozbušilo srdce všech přítomných. To už pak nebyl vídeňský Weststadion – to byl Strahov v Praze!

*

Jednou z nejdolejnějších rámcových slavností byla bezesporně slavná, koncelebrovaná mše svatá v chrámu sv. Karla /Karlskirche/ u příležitosti 700 výročí úmrtí sv. Anežky České. Hlavní koncelebrant, Otec Josef Novotný /koncelebrovali Otec Lang z Londýna, Otec Vít z Chicaga a vídeňští Otcové Prof. Pojar a Dominik/ připomněl ve svém kázání význam této české světice pro náš národ a poukázal na to, že se tato mše sv. koná vlastně na české půdě, protože chrám sv. Karla byl už svým budovatelem, císařem Karlem VI., otcem Marie Terezie, svěšen do správy řádu českých kněžovnků s červenou hvězdou, jehož velmistr sídlil v Praze. Při tom zůstalo až dodnes. Otec Novotný je provinciálem tohoto řádu ve Vídni.

Přítomnost zástupců četných krajských skupin a exilových organizací, částečně v uniformách, krojích a s historickými prapory, zdůraznila celostátní význam této náboženské slavnosti. Duchovní náplň a pospolitost vyjádřil nejvýstižněji jeden z

mých vídeňských přátel: „Orelský a sokolský prapor vedle sebe u oltáře! To tu ve Vídni ještě nebylo!”

Pročteně zpřevané chorály „Bože cos ráčil před tisící lety” a „Svatý Václave” přenesly přítomné věřící i ostatní hosty alespoň v duchu přes blízkou státní hranici, na Velehrad a dále do Prahy, kde jistě i všichni naši stejně vroucně prosí: „Dědictví otců zachovej nám Pane” a „Nedej zahynouti nám ni budoucím”.

PROHLÁŠENÍ IV. VALNÉHO SJEZDU ČSL. SOKOLSTVA V ZAHRANIČÍ

Československé sokolstvo v zahraničí, působící ve 12 zemích svobodného světa, uspořádalo ve dnech 2. až 5. července 1982 svůj V. jubilejní slet ve Vídni v Rakousku, na paměť stého výročí prvního sokolského sletu a 150. výročí narozenin zakladatele Sokola Dr. Miroslava Tyrše. Při této příležitosti uspořádalo svůj IV. valný sjezd, který se usnesl na tomto projevu:

Shromáždění ve Vídni, v bezprostřední blízkosti československých hranic, pozdravujeme s celou vroucností našich duší naši okupovanou vlast, při čemž s bolem v našich srdcích sledujeme pokračující utrpení našeho lidu, násilím umlčeného a zbaveného svobody a všech demokratických práv. S rozhořčením odsuzujeme žalostnou a hanebnou úlohu, kterou v pokračujícím zotročování Čechů a Slováků hraje komunistická vláda československého státu, který až do komunistického puče v roce 1948 patřil k nejněvypělejšímu na světě.

Sokolstvo sloužilo již od dob Tyršových nezištně a cele národu, jehož svoboda, blaho a pokrok byly cílem jeho uvědomělých snah, založených na zásadách mravnosti a lidskosti. Osvědčilo svou životnost a věrnost svobodě a demokracii přípravou národa k boji za jeho osvobození, bojem s nepřáteli v obou světových válkách i v období budování svobodného československého státu.

Pro nesmlouvavou věrnost svému úkolu, bylo sokolstvo pronásledováno všemi totalitními režimy – nacisty za druhé světové války a po uchvácení moci v Československu komunisty, kteří sokolskou organizaci zničili, takže dnes může Sokol působit jen ve svobodném světě. Proto ani letošních významných výročí pro Sokol i národ nemohlo být vzpomenu to v zemi zrodu sokolské myšlenky, v Československu, stalo se tak zde ve Vídni.

Jako v minulosti, považujeme i nadále za přední náš úkol pěstovati a šířiti ideály sokolského bratrství, národního uvědomění, svobody a demokracie, tělesného a duševního zdraví a síly mravní, abychom dobrovolnou kázní ukuli celek bratří a sester uvědomělých, pracovitých, střídmých a politicky i nábožensky snášerlivých.

Zdravé a krásné lidské tělo, souladné vypěstění celého člověka, povahy ucelené, neobložené, pravdivé a spravedlivé, lidé silní, krásní a dobří – to je cíl naší sokolské výchovy!

Paměťtívi ideálů pravdy, lásky a mravnosti, chceme své členstvo vychovávat k demokracii, za jejíž hlavní znaky považujeme svobodu a rovnost. Svoboda však není libovůle, ale pořádek založený na dobrovolné disciplíně, která si sama ukládá nutná omezení v zájmu svobody druhého a ve prospěch celku. Svoboda v tomto smyslu je nám znakem pravé svobody a nezadatelným právem občanským. Proto zavrhuje každé násilí a jakýkoliv útlak.

V duchu našich národních tradic a ve shodě se svým úsilím o nový svět a lepší život v něm, považujeme náboženství za hluboký zdroj duchovních a mravních sil, nutných k získání a zajištění svobody národa i státu. Náboženství tvoří s vědou, uměním a filosofií podstatu duchovního a mravního života jednotlivce i lidské společnosti a sokolský vztah k náboženství přikazuje důsledné a zodpovědné promyšlení otázky náboženské, úctu k přesvědčení druhého a úplnou náboženskou snášenlivost.

Sokolstvo bude vždy státi za Československou republikou a všechny své síly věnuje jejímu vybudování a zabezpečení. Svůj poměr ke každé vládě si však určí podle toho, zda vládní program a jeho provádění nebudou v rozporu se základními zásadami sokolskými.

Se sokolskou myšlenkou nelze zásadně srovnávat program a praxi totalitních stran, hlásajících diktaturu a třídní nebo rasovou nenávisť. Program komunistické strany a vlády v dnešní Československé socialistické republice jsou v příkrém a nepřeklenutelném rozporu se zásadami sokolskými. Proto členství v Ústředí československého sokolstva v zahraničí není slučitelné s členstvím v komunistické straně, ani s úpravou poměru k Československé socialistické republice, jež je podmíněna prohlášením věrnosti ČSSR.

Odmítáme jakoukoliv spolupráci s komunisty všech ražení a tváří, včetně takzvaných reformních komunistů, kteří zapříčinili utrpení a hospodářskou i mravní bídu v níž se lid Československa nacházel a kteří ještě dnes v zahraničí hlásají třídní nenávisť ideologie marxismu-leninismu.

Za nejdůležitější náš úkol v dnešní době považujeme úsilí o osvobození Československa z komunistické diktatury a obnovu jeho nezávislosti, svobody a demokracie. Každý národ, také Češi, Slováci, Podkarpatští Rusíni, mají právo na své sebeurčení a na svou svobodu a musí jim proto být umožněno o svém národním osudu rozhodovat. Protože komunistický režim jim nedává možnost svobodného projevu, voláme všechny Čechy a Slováky ve svobodném světě, bez ohledu na jejich politickou či jinou příslušnost, do jednoho říku, aby se stali mluvčími umlčeného a nesvobodného československého lidu k svědomí celého světa.

Ve jménu práva a mravnosti žádáme svobodný svět, aby na Sovětském svazu a na vládě Československé socialistické republiky vyžadoval splnění těchto nejzákladnějších požadavků:

1. Odvolání sovětských okupačních vojsk z Československa a ostatních států střední a východní Evropy;
2. Propuštění všech politických vězňů, zastavení pronásledování občanů z důvodů politických, důsledné dodržování nezadatelných lidských i občanských práv, a všech ustanovení ústavy a právního řádu;
3. Vykonání svobodných voleb pod dozorem Spojených národů.

Je i v zájmu svobodného světa, aby naše požadavky prosazoval; brání tím nejen svou vlastní svobodu, neboť svoboda a mír jsou nedělitelné. Bez svobody v Československu a v ostatních státech střední a východní Evropy nebude ani trvalého míru ve světě.

O svobodu Československa nepřestaneme usilovat, dokud naše země znovu nevstoupí do řady svobodných a demokratických států světa!

Ve Vídni, 5. července 1982

Na zdar!

IV. Valný sjezd Československého sokolstva v zahraničí

STÁT, KDE VLÁDNE PRÁVNÍ ŘÁD, SE NEDÁ NIKÝM VYDÍRAT

V pondělí 6. září dopoledne obsadila malá ozbrojená skupina polských uprchlíků polské vyslanectví v Bernu a zajala personál a návštěvníky, celkem 13 osob, jako rukojmí. Oficiální požadavek: ukončení stanného práva v Polsku a propuštění všech internovaných. To získalo zpočátku neznámým obsaditelům sympatie nejen švýcarského obyvatelstva, nýbrž – jak se zdálo – i švýcarské vlády, ačkoliv bylo zřejmé, že jde v podstatě o nesplnitelné přání. Jakmile však švýcarská vláda zjistila, že se jedná o kriminální typy /pozdější změněný požadavek 3.000.000 švýc. franků a svobodný odlet na Kubu/, rozhodla se okamžitě jednat. Situace byla jasná: právní stát nemůže nikdy přistoupit na nějaké pochybné „kšefty“ nebo vést dialog s vyděrači a teroristy, lhotejno jakého druhu, kteří musí být po zásluze odsouzeni a potrestáni. Toto stanovisko bylo stále znovu obsaditelům zdůrazňováno a očividně též zapůsobilo: během dvou dnů bylo 8 rukojmí propuštěno. Poněvadž však další vyjednávání k ničemu nedvedlo, rozhodl se ministr policie a spravedlnosti k riskantnímu činu: k ozbrojené ztější obsazeného vyslanectví. Díky pečlivě a do podrobností vypracovanému plánu bylo polské vyslanectví během asi 10 minut převzato švýcarskou policií, 5 zbylých rukojmí osobozeno a 4 polští dobrodruzi zatčeni.

Jak reagovala polská komunistická vláda? Kupodivu přinesla polská televize, radio i noviny podrobné informace tak bleskově brzy, že to budilo dojem, jako kdyby se to „vytáhlo ze šuplíku“. Další „náhoda“: právě v ten den nebylo vysláno Radia Svobodného Evropa vůbec rušeno. Celý případ se samozřejmě ihned přilepil na účet Solidárnosti a polských disidentů, ač každý dobře ví, že násilí nikdy nebylo a není ideálem polských svobodných odborářů. Když pak švýcarská vláda odmítla polský požadavek, připustit do Bernu zvláštní polský vojensko-policijní útvar, který byl celou záležitost „vyřídil“, začaly polské úřady ve Varšavě drze svalovat celou vinu an Švýcarsko a žádat okamžitou nápravu a odškodnění.

Bylo třeba, aby švýcarská spolková rada /vláda/ Polákům jasně řekla, že Švýcarsko není odkázáno na nějakou cizí „pomoc“ a že si vyřizuje vlastní záležitosti vždycky zcela samostatně. Současně však vláda v Bernu otevřeně odsoudila vyhrožování polské vlády opozičním skupinám v Polsku, zejména zákroky proti členům Solidárnosti, kteří na případení v Bernu nemají té nejmenší viny.

Když však švýcarské úřady celou „aféru“ úspěšně ukončily bez nabízené intervence polské soldatesky, nezbylo pánům ve Varšavě nic jiného, než slušně poděkovat. Den před ztěstí si musel švýcarský vyslanec dvakrát na polském ministerstvu zahraničí vyslechnout všechno to lamentování, osočování a výhrůžky, den potom chvalozpěv a blahopřání. Chameleoni!

Zdá se, že toto „obsazení“ v Bernu posloužilo jen současnému polskému režimu, který by rád nějak dokázal, že stále se stupňující pasivní odpor polského obyvatelstva je organizován Západem. Daleko účinnější než nějaká taková terorem páchnoucí akce na Západě, jsou protestní stávku polských dělníků, beznásilné demonstrace, křížky z květin na náměstích a ulicích polských měst. To propaguje daleko mohutněji pravé cítění polského národa!

Pikantní na celé historii je ale ta skutečnost, že šéf těch čtyř polských exilových „es“, Florian Kruszyk, který si už odseděl v Rakousku 9 let za vyloupení jednoho klenofičtí ve Vídni a potom se bezúspěšně pokoušel dostat azyl ve Švýcarsku, přiznal, že byl dříve spolupracovníkem polské státní bezpečnosti. Není tedy vyloučeno, že pokračující a jistě pečlivě vedené vyšetřování švýcarských úřadů přinese ještě různá další překvapení...!

fu.

NOVÉ OBZORY

ČASOPIS PRO ČESKOU NÁRODNÍ A DUCHOVNÍ OBNOVU

Vydává a řídí redakční kruh.

Toto číslo připravili: Jiří Maláček a Felix Uhl.

Odpovědný vydavatel: Felix UHL

Redakce a administrace: Nové Obzory, Postfach 155, CH-9016 ST.GALLEN

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Redakce si vyhrazuje právo zkracovat a upravovat texty.

Podepsané články nevyjadřují nezbytně názor a postoj redakce.

Předplatné na 4 čísla i s poštovným: 40 Sfrs mezinárodní poštovní poukázkou na:

ST.GALLISCHE KANTONALBANK, SG-NEUDORF

Konto Nr. 55/003. 100-09

nebo na adresu administrace.

Čtenáři v Československu dostávají časopis zdarma.

OBJEDNÁVKA

Jméno :

Adresa :

Předplatné na 4 čísla : 40 Sfrs Mezinárodní poštovní poukázkou

na : ST.GALLISCHE KANTONALBANK

SG-NEUDORF

Konto Nr.55/003 . 100-09

CH-9016 ST.GALLEN

Čtenáři v ČSR dostávají časopis zdarma.

NOUVEAUX HORIZONS

REVUE POUR LE RENOUVEAU NATIONAL ET SPIRITUEL TCHEQUE

ANNÉE 1982 N.5

Publié par le Comité de Rédaction

Éditeur: Dr.Felix UHL

Rédaction et Administration: BP 155, CH-9016 ST.GALLEN, Suisse

NEW HORIZONS

REVIEW FOR THE CZECH NATIONAL AND SPIRITUAL RENEWAL

YEAR 1982 Nr.5

Published by Editorial Bord

Responsible Editor: Dr.Felix UHL

Redaction and Administration: BP 155, CH-9016 ST.GALLEN, Switzerland

NEUE HORIZONTE

ZEITSCHRIFT FUER TSCHECHISCHE NATIONALE UND GEISTIGE
ERNEUERUNG

JAHRGANG 1982 Nr.5

Herausgegeben vom Redaktionskreis

Verantwortlicher Herausgeber: Dr.Felix UHL

Redaktion und Administration: Postfach 155, CH-9016 ST.GALLEN, Schweiz